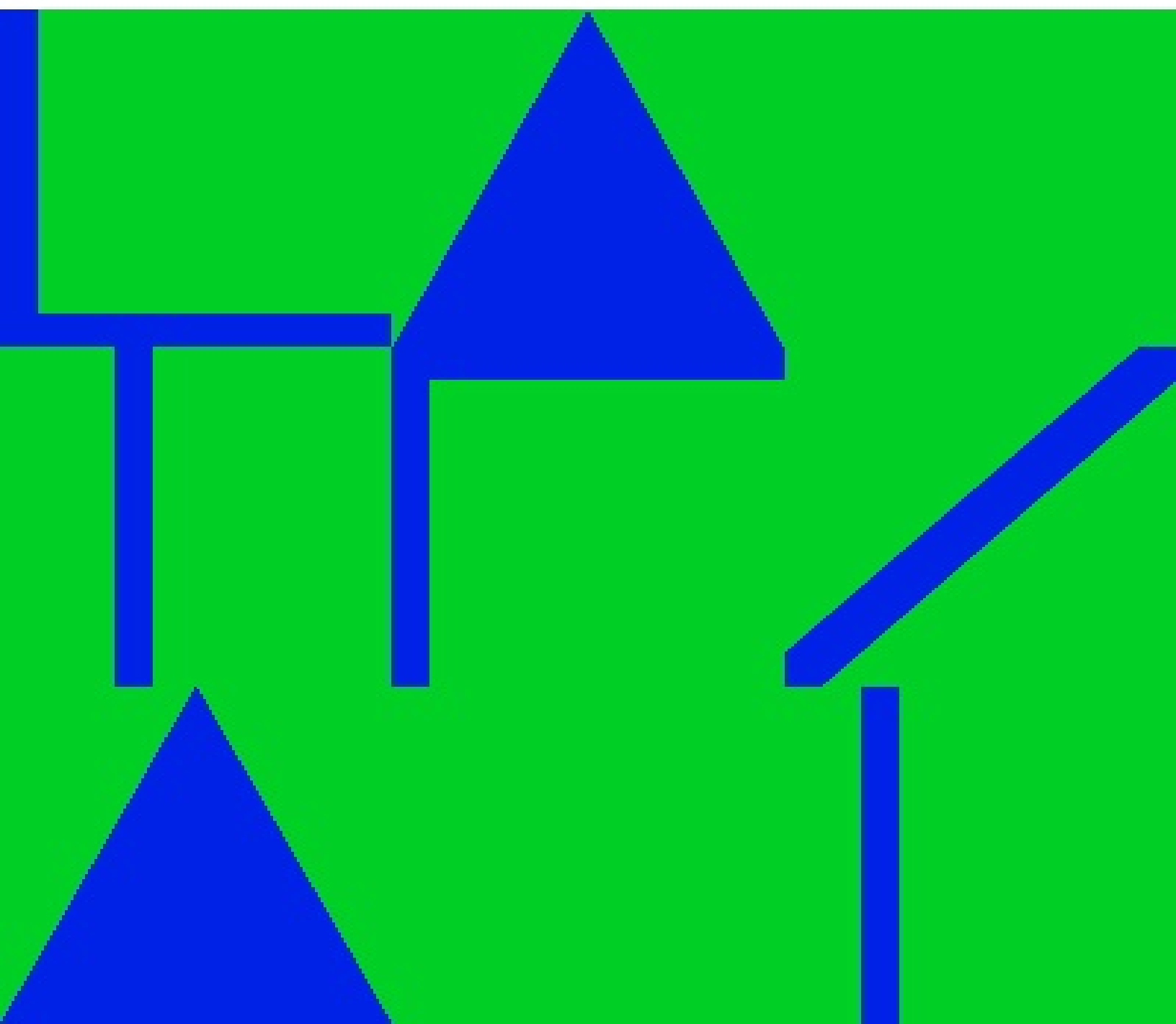

La bona gent

\$b Obra en quatre actes

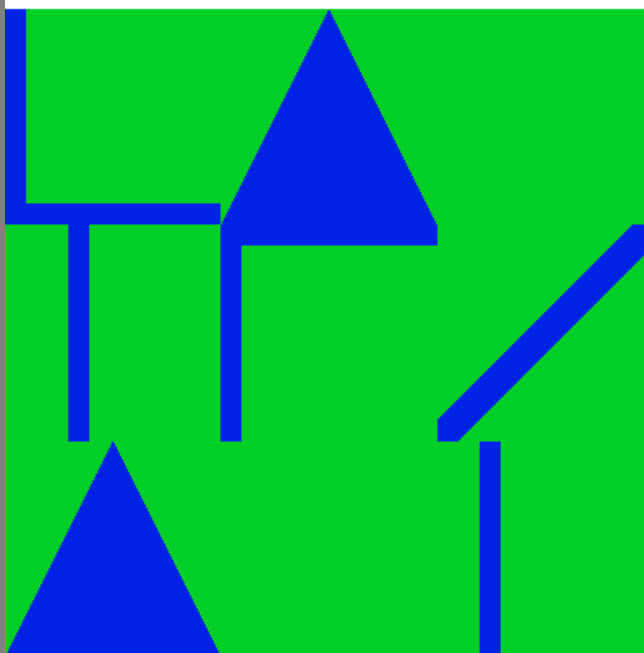
Santiago Rusiñol

La bona gent

\$b Obra en quatre actes

Santiago Rusiñol

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2024-02-27. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

**The Project Gutenberg eBook of La bona gent : Obra en
quatre actes**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: La bona gent : Obra en quatre actes

Creator: Santiago Rusiñol

Release date: January 1, 1 [eBook #73060]

Most recently updated: March 18, 2024

Language: Catalan

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LA BONA
GENT : OBRA EN QUATRE ACTES ***

La bona gent

Obra en quatre actes

Santiago Rusiñol

1906

Aquest text ha estat digitalitzat i processat per l'Institut d'Estudis Catalans, com a part del projecte Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana.

Aquesta obra va ser estrenada an el Teatre Català la nit del 14 de Febrer de 1906, baix la direcció de Jaume Borrás.

Personatges

- Sr. Batista: 55 anys. Borrás.
- Caterina: (la seva dona) 50 anys. Parrenyo.
- Dª Tulia: (germana del Sr. Batista) 45 anys. Clemente.
- Sr. Farnell: (marit de Dª Tulia) 50 anys. Virgili.
- Batistet: (fill de Dª Tulia y del Sr. Farnell) 24 Barbosa.
- Sr. Juliá: (germá del Sr. Batista) 45 Daroqui.
- Lola: (filla del Sr. Juliá) 19 Baró.
- Rafel: (nebot del Sr. Batista) 22 Vinyas.
- Joan de Penya: 21 Morató.
- Mariagna: 18 Jarque.
- Sr. Pepet: 70 Capdevila.
- Home primer: 30 Capdevila.
- Una criada: 50 Viada.
- Una dona 30 Llorente.
- Home segon: 28 Antiga.
- Joana: 25 N.N.

Nota: A causa de la llargaria de l'obra, ó per dificultats del repartiment, el director pot suprimir l'epileg, ó sia el quart acte.

Acte primer

(Una sala-despaig de una casa d'empenyos. A la dreta un gran taulell, am roba, mobles, matalaços i tota mena d'objectes empenyats, i derrera, la porta de un magatzem. En el taulell, seguint a mà dreta, una casilla am filferros, i a primer terme un escriptori. Al fons, una porta que dóna al corredor de l'escala. A l'esquerra la porta de les habitacions, i a primer terme una taula-escriptori, plena d'objectes i papers. És cap al tart.)

Escena I

(Sr. Batista, Batistet, Sr. Pepet, una Criada, Home primer, Home segon i aviat una Dòna)

(El Sr. Batista està sentat devant de la taula-escriptori de primer terme, en mànigues de camisa, traient-se taques de la levita. El Sr. Pepet en l'escriptori de l'altra banda. En Batistet derrera el taulell. L'Home primer, dret, al devant, i la Criada i l'Home segon, seuen, esperant, en les cadires.)

Home primer: Vaja, home, dongui-men vuit duros.

Batistet: Sis.

Home primer: Mirise-l bé aquêt rellotge. Això és un meridiano.

Batistet: Bé prou que'l tinc vist, si ja ha estat quatre vegades a casa.

Home primer: Per això meteix, que ja li tindria de tenir carinyo. Sempre me'n havien donat vuit duros.

Batistet: Quan era nou!

Home primer: Maliatsiga! I ont ha envellit sino aquí? Si sembla que'n siga fill, pobret! Encare no li dono corda, cric-crec-cric-crec, agafa una marxa,

que no para fins a la casa d'empenyos, com si fós un caball, i aquí la quadra.

Batistet: Però encare no'l tenim nosaltres, se para.

Home primer: Que no veu que m'anyora, pobriçó!

Batistet: I doncs, perquè se'n separa?

Home primer: Per mantenir una senyora. Una senyora que'm du afecte.

Batistet: Enllestim, que aquí no n'empenyem d'afectes.

Home primer: Maliatsiga el monarca d'oros! Jo crec que tenen les entranyes fetes de paper sellat an aquesta mena de casa. Tingui, home, tingui! Aquí va el cronòmetre, i vinga la papeleta! El dia que tingui una casa, hi poso rellotge de sol, i aixís no'l podré empenyar! Quina ànima! Vingan els sis duros!

Batistet: (donant-los-hi) Són sis duros menos sis rals.

Home primer: Té raó que també hi ha l'usura!

Batistet: El descuento!

Home primer: bueno; diguem-ne el desqüento (anant-sen.) Que fins per deixar-se explotar es tinguin de gastar modos! (se'n va.)

Batistet: (cridant) *Veinte y ocho pesetas cincuenta.*

Sr. Pepet: *Cincuenta, y el reloj aquel, á caja.*

(La criada: s'apropa al taulell.)

Batistet: Què porta aquí?

Criada: (desembolicant-los) Porto uns cuberts de plata, a veure quant me'n poden donar.

Batistet: Tal com están serà a pes de plata. Veig que han llimat les inicials.

Criada: No eren les inicials. Era l'escut.

Sr. Batista: L'escut, diu?

Criada: Si, senyor... L'escut dels meus amos. No's pensin que'ls hagi robats.

Sr. Batista: Nosaltres no'ns fiquem amb això. No som tafaners ni volem saber procedencies. Fem el bé sense mirar a qui'l fem.

Criada: Gracies. Nostre Senyor els hi pagarà. Ja poden contar els meus senyors si en deuen estar d'apurats quan han caigut en la baixesa d'haver d'acudir an aquesta casa.

Sr. Batista: Cóm s'enten haver caigut a la baixesa! La baixesa está en gastar i no en empenyar! Quants nobles anirian descalços si no'ns tinguessin a nosaltres? A quants no fem alçar el cap que'l durian a sota l'ala?

Criada: Potser si, però la senyora... plorava.

Sr. Batista: Més ploraria si no hi fossim. Baixesa, diu! Baixesa de venir aquí a casa! Ja li pot dir a la senyora que m'ha trobat traient-me taques, enten? Vui dir, que també fem de quita-manchas...

Batistet: Quin nom posarem?

Criada: Munda Recasens, per servir-lo.

Batistet: (donant-li els diners) Tingui. Vintisis duros am desqüento.

Sr. Batista: I també li pot dir, a la senyora, que'l senyor Batista (i el senyor Batista són jo), no deu res a ningú, sino que li deuen, i la gent és de bé o no ho és, segons el saldo de la caixa.

Criada: Dispensin, i bones tardes (se'n va.)

Batistet: *Cubiertos, veinte y seis duros.*

Sr. Pepet: *Veintiseis y caja á vergüenza.*

Home segon: (apropant-se al taulell) Un jaqué.

Batistet: En nom de qui?

Home segon: No ho vull dir. Me'n dono vergonya!

Batistet: Pensi-s un nom. El que vulgui.

Home segon: Doncs, posem-hi Pau... i a radera posem-hi Jordi...

Batistet: Quatre pessetes.

Home segon: Però si de una trista americana ja me'n van donar vuit i mitja.

Sr. Batista: Una americana val més que un jaqué, perquè es porta més que un jaqué. An aquesta casa som demòcrates. Comprem per les majories.

Home segon: Però si és un jaqué de panyo.

Sr. Batista: Pitjor. Una casaca de ministre val menos que una levita. Com més disfrega, menos quartos.

(L'home cobra i se'n va. Entra una dòna corrent i s'apropa al taulell.)

Batistet: I vos, què voleu?

Dòna: Jo vinc per aquêt mocador de seda. Necessito dotze pessetes!

Batistet: No'n val més de vuit.

Dòna: Però jo en necessito dotze!

Batistet: Vos dic que no'n val més que vuit.

Dòna: Tinc l'home molt mal. Tinc un fill que no li puc pagar el didatge. Compadeixi-s de una pobre, senyor!

(Plora.)

Sr. Batista: No ploreu, dòna, no ploreu. Aquí és una casa de... socorro, i no és un diposit de llàgrimes. Fa més de trenta anys que exerceixo, conteu si n'hauré sentit de planys. Si aquí cobressim am llàgrimes, això seria un Banc d'Espanya.

Dòna: Conti que aquêt mocador, és el meu mocador de núvia.

Sr. Batista: Ni que fos el de funerals.

Dòna: És el primer que vaig tenir!

Sr. Batista: Senyal qu'és vell. Les coses no's pagan per fetxes.

Dòna: Li demano pels meus fills!

Sr. Batista: Ja m'ho penso que ho demaneu pels fills. Totes les mares que venen ho demanen per lo mateix, i que'n venen un floret de mares! Però una cosa són els fills i un altra cosa és el negoci. També m'agrada fer favors, però no pas aquí.

Dòna: Doncs, facim aquêt, senyor!

Sr. Batista: Aquí som al negoci.

Dòna: Facim-ho pels meus angelets!

Sr. Batista: Dali amb els vostres angelets! I quants ne teniu d'angelets?

Dòna: Quatre de vius i un de mort.

Sr. Batista: I quina semanada guanyeu?

Dòna: El meu home quatre duros. Però ara fa dos mesos que'm jeu, i una cerca, i s'empenya...

Sr. Batista: I qui vos fa tenir tants fills sent pobres?

Dòna: Això de l'estimació és l'únic consol que tenim els pobres!

Sr. Batista: I després, vinga demanar.

Dòna: Si fos per mi, ja seria morta. Vostè, senyor, no pot saber-ho què m'arrenco d'aquí, d'aquí el cor, amb aquêt bocinet de seda. Dèu anys de tenir-lo tancat, de guardar-la aquesta recordança! Quan a casa eram feliços, i obria l'armari, i el veia, no sé, me semblava que havia obert un sagrari. Avui, quan l'he obert per durlo aquí, m'ha semblat, Deu meu! m'ha semblat que obria una tomba.

Sr. Batista: Bah! bah! Batistet. Dóna-li fins a dèu pessetes, i no passem per tacanyos.

Dòna: Si són dotze, les que necessito!

Sr. Batista: Jo necessito dèu milions. I prou! que tenim altres feines, i en tenim d'aixugar d'altres de llàgrimes.

Dòna: Però... si... aquí...

Sr. Batista: Aneu a la casa del costat, que allí ni vos obriràn la porta.

Dòna: (anant-sen) Pobre de mi, per dos pessetes tenir-se de veure afrontada!

(El Sr. Batista es posa la levita.)

Escena II

(Sr. Batista, Batistet i Sr. Pepet)

Sr. Batista: Es que a mi'm fa riure aquesta gent! Es pensen que això és una mina. Vinga portar roba inútil, i prendes passades de moda, i coses ventureres que semblen robades de un fossar, i pagueu-los, deu-los lo que vulguin, i per torna, aconsoleu-los! Aviat hauria de posar una agencia de consol si m'hagués d'escoltar á tots els que venen!

Batistet: (surtint i encenent l'electricitat de la sala i del escriptori del Sr. Pepet) Ja ho pot ben dir, tio Batista!

Sr. Batista: Una agencia de consol, i uns encants! Aveiam, digas, tu que ja ets del ram: Qui m'ho ha de comprar tot lo que porten? Els pobres? Els pobres no compren: empenyen. Els rics? Els rics no'n porten de pellingos. Posar-me jo totes les prendes? Ja me les poso les que puc, però no me les puc pas posar totes! Ditxosa miseria! que un hi tingui de viure a sobre, i que ni vivint-hi, un hi pugui viure!

Batistet: Si, senyor.

Sr. Batista: Saps qu'és això? Luxo, pretensions, i no acontentar-se de lo que tenen. Aquí'm tens a mi, per exemple. Me sembla que bé puc gastar.

Batistet: Lo que vulgui!

Sr. Batista: Lo que vulgui, no, un xiquet menos. Doncs, té: aquí porto unes sabates, decents, però am mitjes soles; uns pantalons que no eren meus, però que ho semblen; i una levita que fòra taques, encare serà una levita. Que estalvien tant com jo, els pobres?

Batistet: I què tenen d'estalviar!

Sr. Batista: I doncs que aprenguin i no's queixin, que tots tenim motius de queixar-nos. Total: què havem deixat avui?

Batistet: Res; cosa de dos a tres cents duros.

Sr. Batista: Doncs, a ral per duro, conta. Ja veus si'ns tocarà gaire cosa!

Batistet: Pero consti que som al estiu, i l'estiu és mala temporada.

Sr. Batista: No hi fa res!

Batistet: La gent pot anar am poca roba. No hi ha miseria com al hivern, i aquesta falta de miseria ja sap vostè que'ns perjudica.

Sr. Batista: La falta de fer favors, deus volguer dir.

Batistet: Es lo meteix.

Sr. Batista: És lo meteix, però n'hi ha que no ho creuen!

Batistet: Tota la gent conforme ho creu.

Sr. Batista: No faltaria mes que no ho creguessin Aveiam: digues tu meteix. Aont anirien a parar els desesperats de diners si no fos el nostre socors? Qui'ls hi donaria la ma an els jugadors que s'arruïnen, an els bolsistes que han quebrat, i an els nobles que van quebrant si no'ls hi donguessim nosaltres? Qui'ls hi tiraria una corda an els naufrechs de la vida que s'ofeguen en aixut, si no'ls la tiressim nosaltres? Ningú. Que no ho fem de franc? Està clâ que no ho fem de franc! Qui fa res de franc an el món? Qui no fa pagar un ral per duro, ho fa pagar amb agraphiment... i saps què vol dir l'agraphiment? Vol dir l'usura moral. L'adulació al vint per cent i l'exigencia al quaranta.

Batistet: Es ben cert!

Sr. Batista: Mira. Tu ets el nebot que més estimo, ja ho saps. T'estimo perquè't veig per bon camí. Doncs, escolta bé lo que't dic. Pensa que al món tot són els quartos. Tot se compra i tot se ven, no més cambia el preu de la finca i la forma de comprarla. Si vols comprar bé, no t'enterneixis, i si no vols vendre malament, fes el pobre i el desgraciat, per si hi cau gent eternida. Procura guardar, si pots, això que'n diuen l'honor, les afeccions, les amistats, però sobretot guarda el crèdit, que am crèdit te deixaràn diners, i els diners pots treballar-los; i conta tu si t'aprecio, que't dono els concells de franc. Que te'ls hi donarien els altres?

Batistet: Aixís ho faré, tio Batista. Vostè és més que pare per mi.

Sr. Batista: Un pare de franc.

Batistet: Un home que pensa bé. (baixa el Sr. Pepet del escriptori.) No és veritat, senyor Pepet?

Sr. Batista: Deixa-l estar al senyor Pepet. El senyor Pepet és un creient.

Batistet: Tan vell?

Sr. Batista: És un creient que no té cura.

Batistet: I doncs, de què li serveixen els anys?

Sr. Batista: De res, si no li donen rèdit.

Batistet: Però digui: de quins és vostè?

Sr. Pepet: Jo? De cap. De ningú i d'enlloc. Jo ja no sóc més que un número, fill meu! Potser no més que zero, però un número!

Batistet: Ja! Ja! Ja!

Sr. Pepet: Conta que fa cinquanta anys que estic an aquesta casilla! Que'n vida dels vells ja hi era...

Sr. Batista: (apagant el llum de l'escriptori del Sr. Pepet) És ben cert!

Sr. Pepet: I el que porta cinquanta anys d'estar entre el *Debe* i l'*Haber*, ja no és un home: és un dupte.

Batistet i Sr. Batista: Ja! Ja! Ja!

Sr. Pepet: A vint anys me van encarar amb el Major, un Major com una planura, i me varen dir: "Apa, aquí Pepet; aquí tens planes i tinta, i cuidado que't caigui un topo, que les taques de la persona la benzina i el temps las borra, però les taques del Major porten de dret cap el presiri..."

Sr. Batista: És veritat.

Sr. Pepet: I desgraciadament per mi, fa cinquanta anys que no faig topes. Desde que vaig entrar a la gabia, mai he faltat ni un sol dia. El senyor Batista ho pot dir. Mai m'he mogut d'aquêt fielato, ni he tingut més amics que *Varios*, ni més companys que *Deudores*! però mai m'he pogut apuntar *Alegría de Caja* a *Mí*, ni Pepet a *Desengabiarse*, ni *Llibertat* a Pepet, sino *Debe*, i més *Debe*, i *Haber* a *Monotonía*. I no'm queixo. Ja ni esma de queixar-me tinc. No més vull dir-te am tot això, que aquell que no més

passa un llibre, per ample i Major que sia, arriba a no tenir parer. Tot se balanceja, en el llibre, i el saldo (el saldo sóc jo) se torna com un nivell, un contador i un rellotge que marxa sense dar-li corda.

Batistet: Vaja, que no és tan màquina com això. També haurà passat els seus bons ratos!

Sr. Batista: I no'ls té d'haver passat!

Sr. Pepet: Si; tinc sis fills: bé n'he d'haver passat alguns de bons ratos.

Sr. Batista i Batistet: Ja! Ja! Ja!

Sr. Pepet: Els fa riure que'ls fills m'hagin donat bons ratos? Jo sóc com aquella dòna, també'n vaig distreure a estimar, i a cada afecció que tenia, ja me la veia venir: un altra criatura als braços.

Sr. Batista: Déu el faci bó, senyor Pepet.

Sr. Pepet: Jo crec que me'n ha fet massa de bò.

Sr. Batista: Tot-hom que no conta, abusa. Quin és el goig que li han donat els fills?

Sr. Pepet: Que quin goig m'han donat, me pregunta? Per fer-li entendre, no més li diré que una cosa. Afiguri-s que cada fill li produeix un cent per cent i que va doblant els interessos, o afiguris que jo sóc *Caja*, i que m'apunto aquêt asiento: *Yo a Varios* o a *Seis hijos comandita*.

Sr. Batista: I disgustos?

Sr. Pepet: *Hijos comandita* a *Yo*; es dir, am mi, i encare amb una fracció.

Batistet: Quina fracció?

Sr. Pepet: La dòna!

Sr. Batista i Batistet: Ja! Ja! Ja!

Sr. Pepet: La dòna! que si no hagués estat avesat an els cinquanta anys de jamecs que he sentit an aquesta casa, pot-ser l'hauria empenyada.

Batistet: No n'hi hauriem donat ni un quarto.

Sr. Pepet: I haurien fet santament. Dur-la an ella, si qu'és dú un tomo.

Batistet: I a quina edat se va casar?

Sr. Pepet: Ai, ja no ho sé! Sempre! Ho tinc apuntat a un altre llibre! An el Major matrimonial.

Sr. Batista: Del matrimoni du Major?

Sr. Pepet: Jo porto Major de tot. A cada fill o net que'm neix, li obro un compte corrent, i el compte n'es tan de corrent que, saben lo que hi trobaràn avui per demà que jo falti? Les planes dels ingressos, blanques; i les planes dels gastos... plenes.

Sr. Batista: I no se'n dóna vergonya?

Sr. Pepet: Si ja no sé si'n tinc de vergonya!

Sr. Batista: Sóc jo que no'n tinc, de tenir un home aixís a la casa!

Batistet: Ja! Ja! Ja! No té remei!

(En Batistet se'n va al magatzem.)

Escena III

(Sr. Batista i Sr. Pepet)

Sr. Pepet: Ja ho sé que no'n tinc de remei! Però soporti-m, que no sóc ningú!

Sr. Batista: I no'l tinc de soportar, sant varó! Ja sap que jo sóc molt considerat; que aprecio la dependencia per lo que val en si meteixa, i per

l'utilitat que dóna; i la prova de que el considero, és que vull parlar am vostè com a home de confiança.

Sr. Pepet: Digui.

Sr. Batista: Jo, senyor Pepet, ja sap que fa molts anys que treballlo. Vaig heretar aquesta casa; l'he seguida am tota l'honradesa que ja sap; sóc ben considerat an el comerç; tinc crèdit am la gent conforme, i no dec res a ningú.

Sr. Pepet: Quina sort!

Sr. Batista: És una sort, está en lo just... Però el que té casa d'empenyos, per bé que faci i que desfaci, tots aquells que no saben entendre-s, ja els en pot fer de favors, el tenen... com li diré... el tenen per un escanya-pobres.

Sr. Pepet: Què hi farà!

Sr. Batista: Si, senyor; per un escanya-pobres... i jo no'n vull escanyar més de pobres: tanco la casa d'empenyos i'm dedicaré a prestamista!

Sr. Pepet: Ai, pobre de mi!

Sr. Batista: No tingui por, senyor Pepet. Vostè continuarà a la casa. El que ha dut els llibres que ha dut, ja pot continuar portant-los, que ja sap ben bé lo que són llibres.

Sr. Pepet: Ai, i quin pes m'ha tret del demunt!

Sr. Batista: Jo, ja sap que estic arregladet.

Sr. Pepet: Sé que està molt ric, senyor Batista...

Sr. Batista: Silenci, senyor Pepet! El tenedor no ha de saber mai si l'amo està ric o està pobre!

Sr. Pepet: Perdoni-m. Ja no ho sabré més!

Sr. Batista: Estic arreglat, no més que arreglat, senyor Pepet; i com que estic arreglat, me puc dedicar a fer bons préstams. Hi ha molts joves menors d'edat que, am tot i ser de cases bones, tenen d'esperar que'ls pares morin per poguer cobrar lo que'ls pertoca, i pateixen i són esclaus i no poden ocupar el seu rang; i no està bé que aquêts pobres fills esperin la mort dels pares. L'esperaré jo en comptes d'ells.

Sr. Pepet: Cobrant el seu interès.

Sr. Batista: Vostè ha estat cinquanta anys al comerç i'm gosa fer aquesta pregunta? An el món no's fa res de franc, i el que vulgui ser lliure que ho pagui. Ademés, hi ha un altre assumpto que'm fa canviar de negoci.

Sr. Pepet: Un altre?

Sr. Batista: Si, senyor. Jo, ja sap vostè que no tinc fills. O no'm devia vagar d'estimar, segons les seves teories, o no'm devien estimar a mi, perque no hi havia pagat prou bé, el cas és que no n'he tingut.

Sr. Pepet: Déu dóna fills a qui no té uncles.

Sr. Batista: A mi tan m'hauria fet tenir-ne com no, la veritat. No'ls he trobat mai a faltar! Si m'he casat dugues vegades ha sigut perque'm cuidessin, i per això sempre he triat la minyona! Quan ne trobava una d'economica, endreçada i que mirés per casa, l'he passada per l'iglesia, vinga el civil, i santes pasqües! Però la dòna, la dòna no és lo meteix. Vol una noia, vol companyia, s'anyora, i, res: que per humil que siga... és dòna.

Sr. Pepet: Ai, la meva ho fos tan!

Sr. Batista: Ja sap vostè que mai me callava. "Que tindriem d'adoptar una filla! Que jo voldria una bordeta! Que amb un no res la mantindriem! Que patatim, que patatam!..." Doncs, nada: que ja està fet. Ara és a cercar la bordeta.

Sr. Pepet: Jesús Deu meu! Petita?

Sr. Batista: Què petita! Que'n mantingui qui vulgui d'infants! Divuit anys, i am tots els coneixements, i bona per treballar!

Sr. Pepet: Què diu ara! I vostè l'ha vista?

Sr. Batista: No me l'haurien pas donada. No'n busquen pocs de requisits per una cosa tan senzilla! Gasten més papers per una noia que no'n gasto jo per un empenyo. Solicitut; demanar informes dels pares, que tractant-se de nosaltres naturalment que van ser bons, i després se li pot donar el nom o se la pot dotar: lo que's vulgui. Jo li he donat el nom, per ara.

Sr. Pepet: Però avants devia triar-la?

Sr. Batista: Naturalment, que vam triar-la. Hi varem anar am la dòna, i que li dic que allò està montat, que cap oficina ho aventatja. No l'ha anada a veure mai la Casa de Misericordia?

Sr. Pepet: No, senyor!

Sr. Batista: Oh! És una cosa magnífica. Ample, espaiosa, recte; alli no veurà una finestra que surti dos dits més que l'altre, i si s'en tanca una es tanquen totes, i quan obren, obren per tot. El pati, que li diré, és com un quartel; tal com li dic: com un quartel, però un quartel nèt sense que hi surti ni un bri d'herba. Les sales de menjar, blanques; les taules de marbre, blanques; els llits, blancs: tot blanc. Arreu aquella simetria. "*Comedor, Dormitorio, Enfermería;*" alli no's fa res sense lletrero. Les sopes, admiris! les fan am màquina, i sempre surten exactes; el pá'l pesan perquè tot-hom menji'l meteix, com si fos un ranxo, però mistic; i quan és hora de dormir, han de dormir totes a l'hora; i quan és hora de llevar-se, totes han de posar els peus a terra. En fi: una igualtat magnífica.

Sr. Pepet: I les noies?

Sr. Batista: Totes iguals. Jo no sabia quina triar. Ens varem guiar més am l'edat que am la diferencia de la cara.

Sr. Pepet: Vaja, que han fet una obra santa. La seva dòna és molt bona.

Sr. Batista: I barata.

Sr. Pepet: Si vostè no ha de mirar els diners, sant cristià! Jo no sé res, però sé qu'és molt ric, senyor Batista! Molt ric!

Sr. Batista: Si que sóc ric, i a vostè ja li puc dir, però no hi ha torment més gran per mi que gastar.

Sr. Pepet: Però, què'n treu de tenir diners?

Sr. Batista: Què'n trec, diu? El goig de saber que'ls tinc. Escolti, senyor Pepet. Vostè no sap qu'és el ser ric i tenir-ho guardat en secret. El saber que'ls diners creixen, creixen, que's van enfilant caixa amunt, i que encare que no'ls vegi, sap que són seus alli dintre, y que'ls pot llençar i no'ls llença, i que'ls pot donar i no'ls dona. Tot això que veus, un se diu, montanyes, dònes, joventut, alegria i honres, podria ser teu, i no vols. Aquesta dòna que's vendria, la podries comprar, i no la compres; aquesta consciència s'entregaria, i la pots rendir, i no ho fas, i com que no ho fas tenint força, tens el mateix goig que si ho fessis, i tot això pel diner, per aquè munt de papers que esperen que'ls atiis a fer destroça.

Sr. Pepet: Però si jo tingués tanta fortuna...

Sr. Batista: Calli, li diuen, tenedor! Qui li ha parlat de fortuna? Tinc no més que un capitalet, ho té entès? Menos que un capitalet: un benestar, o un passament. Casi una pobresa. N'hi han que venen aquí a empenyar-se, i no són tan miserables!

(Entra Rafel cantant, amb una cartera sota'l braç.)

Escena IV

(Sr. Batista, Sr. Pepet, Rafel i Batistet)

Rafel: *Allons enfants de la patrie, le jour de gloire est arrivée.* Hola, tio, am la companyia!

Sr. Batista: Què't porta per aquí, bona peça?

(Batistet surt del magatzem i es posa darrera el taulell.)

Rafel: Vinc perquè sé que arriba una noia!

Sr. Batista: Qui t'ho ha dit?

Rafel: Ui! No n'hi ha poca d'alarma! Els tios, els cosins, els nevots, desde que han sabut la noticia, tots corren d'una banda a l'altre com rates emmatzinades. No tardaran pas a venir. Se deuen esmolar les ungles.

Sr. Batista: I com ho han sabut?

Rafel: Au, ensumeu!

Sr. Batista: I què n'han de fer de la noia?

Rafel: Ja! Ja! Si no vindran per la noia. Vindran pels quartos de la noia.

Sr. Batista: Però quins quartos li he donat?

Rafel: Els que li donará en el testament.

Sr. Batista: I què saben ells de testament!

Rafel: Això és lo que'ls cou. Que no ho saben.

Sr. Batista: Doncs, si no ho saben, que roseguin.

Rafel: Ben dit, tio. Vostè té cops amagats. Que ho roseguin, i si no tenen dents, que masteguïn. I a tu que't sembla, Batistet?

Batistet: No'n sabia ni una paraula; però si és la voluntat del tio...

Rafel: Això és un home prudent.

Batistet: Més que tu.

Rafel: I tan més! Mira, si hi ha raons de familia, tu vota am les majories.

Batistet: I tu, què has vingut a fer?

Rafel: Que no'm veus am la cartera? A fer un dibuix de vosaltres. És dir, una caricatura. Jo no més faig caricatures.

Batistet: Poca-solta!

Rafel: Quan el parent està en funcions, es dir, quan fa de parent, es quan treu els veritaders instints i es quan agafa més caracter, i l'home quan té caracter sempre s'assembla an alguna bestia.

Batistet: Això deus assemblarte-hi tu.

Rafel: Com tot-hom. Jo tinc posat de cadell peter, el tio... de tio, tu (a Batistet) de guineu tendre, i el pobre senyor Pepet de foca mansa, però arnada.

Sr. Pepet: Bé, Rafel! Ja! Ja! Ja! A mi'm fa riure aquêt xicot!

Sr. Batista: No més falta que li dongui ales. En sa vida's pren res en serio.

Rafel: Ni ganes. Jo visc de la serietat dels altres. Si que estaria ben posat que'ls homes no fessin ganyotes! Vesteixi un home del que vulgui: de general, de sereno, de senador, fins de policia, i ja fa la ganyota justa, que li correspon pel trajo. Ja és home que té dibuix.

Sr. Pepet: Ja! Ja! Ja! Ben dit noi!

Sr. Batista: Ell si que no'n té de dibuix. Aveiam: què hi portes an aquêt cartró?

Rafel: Obligacions de Badalona.

Sr. Batista: Si no n'hi ha de obligacions á Badalona.

Rafel: Bé tenen prou sort de no tenir-ne. Hi porto quatre dibuixos que no farien per vostè. No voldrien empenyar-me-ls.

Sr. Batista: Senyal que valen poca cosa.

Rafel: Ja ho sé. Però hi ha beneits que me'ls compren.

Sr. Batista: I amb això't guanyes la vida?

Rafel: Segons lo que entengui per vida. Si li dic que'm compro cases, no'l vull enganyar: no me les compro; però si el viure és tenir alegria, els en dono trenta a quaranta.

Sr. Batista: I quan sigues vell, què faràs?

Rafel: No tindrè de fer testament, i els parents no'm vindran a veure.

Sr. Batista: Vaja, que am tu no's pot parlar.

Rafel: Doncs, li diré d'un altre modo. Viuré una mica malament, com varen viure un tal Velazquez, i un tal Goya, i un tal Quevedo, però si arribo a assemblar-me an ells, que tinc sospites de que no, d'aquí dos o tres cents anys encare'm retrataràn.

Sr. Batista: I aon te retrataràn, a les auques?

Rafel: A les auques dels seus amors: an els bitllets del Banc d'Espanya.

Sr. Pepet: Molt ben dit!

Sr. Batista: Molt mal dit. I perquè els hi retratan an els bitllets?

Rafel: Perquè també an el Banc són humoristes.

Sr. Batista: Tu si que n'ets d'això que dius! Si t'hagués vist la teva mare!

Rafel: La mare m'hauria estimat a mi i als dibuixos, porque li haurien sigut néts. Però no'n parlem de la mare, porque'm posaria serio i m'assemblaria an en Batistet.

Batistet: I què pagarias d'assemblar-te-m?

Rafel: Ja! Ja! Una papeleta d'empenyo!

Sr. Batista: Pocs modos, mes que pocs modos. Què no't valdria més que l'imitassis, i en comptes de fer uns ninots que són *la risa* dels que'ls miren, t'estessis a l'escriptori, com t'he ofert tantes vegades?

Rafel: Justa! I que'n comptes de fer números, dibuixés sobre l'Inventari, i no més pogués dibuixar víctimes, i perdés la meva parroquia? No és aixís, senyor Pepet?

Sr. Pepet: Jo ja he perdut el parer, fill meu!

Rafel: Perque els llibres li han fet perdre.

Sr. Pepet: El Major! Sobre tot aquell Major!

Rafel: Doncs, Déu ens guardi de Majors!

Sr. Batista: I de droperia.

Rafel: I de lo que vulgui, però no prediqui més, qu'és inútil. Vaja, tio, vulguim com sóc, que ja sap que jo'l vull tal com és.

Sr. Batista: Ja'n tens bona sort que t'aprecio. De ningú les soportaria les coses que m'arribes a dir.

Rafel: Però jo no li demano diners.

Sr. Batista: Això si que ho tens de bó, i fa que tot t'ho perdoni. Es veritat que no te'n daria, però sempre es d'agrahir que no'n demanis.

Rafel: Me sembla que ja són aquí.

Sr. Batista: Qui vols dir?

Rafel: Els que no'n demanen, però n'esperen.

Escena V

(Els mateixos i el Sr. Farnell i Dª Tulia)

Dª Tulia: Bones tardes.

Sr. Batista: Déu vos guard.

Dª Tulia: Ja pots suposar per lo que venim.

Sr. Batista: No encare.

Dª Tulia: Seiem!

Sr. Batista: Voleu entrar a dintre?...

Dª Tulia: Aquí meteix!...

Sr. Batista: Allà on vulgues.

Dª Tulia: Cregues que no venim pas per seure.

Sr. Batista: Doncs, no seieu.

Rafel: (al Sr. Pepet) Ja hi som!...

Dª Tulia: Hem de seure i hem de parlar.

(S'asseuen.)

Sr. Batista: Endevant.

Dª Tulia: I ja ho saps de lo que havem de parlar. D'aquesta noia aventurera que vos poseu a dintre casa.

Sr. Batista: I què?

Dª Tulia: Tu diràs.

Sr. Batista: Ja ho he dit.

Dª Tulia: Doncs jo no més tinc de dir una cosa. Tu ets amo de lo teu, ja ho sabem. Tu manes i tu disposes com vols, però lo que'ns ofèn la dignitat de

germana i de cunyat, lo que no'ns cap an el magí, és haver hagut de saber la nova, nada menos que pels veïns, pels anants i vinents de la casa, per qualsevol, menos per tu, o per la teva senyora dòna, qu'era a qui tocava dirli!

Sr. Batista: I per res més?

Dª Tulia: De la teva dòna no m'estranya: que la que no ha rebut educació, no'n pot treure; però de tu? de tu que, sigues del modo que sigues, has tingut els teus principis, tota la família està aturdida!

Sr. Batista: I què?

Dª Tulia: Que'ns tens com goços, però si no havem tingut sort com tu, no'ns faràs anar a recó! Si el pobre Farnell va quebrar, va quebrar perquè debia; i no va ser quiebra fraudulenta, i van cobrar els que van voler; i sàpigues pel teu decoro, que som ben rebuts per tot arreu, i la gent conforme ens aprecia, i que si tinguéssim els teus quartos ne seriem tant com tu, de conformes!

Sr. Batista: Mireu que'n tinc de paciència!...

Sr. Farnell: Alto!... Alto! Anem per ordre!...

Sr. Batista: Are tu?

Sr. Farnell: Are jo, per posar les coses al seu lloc... Jo entenc, i és el meu modest parer... un parer desinteressat, equitatiu, estricte i raonable, que pot-ser has obrat ab premura. Abans de tenir un cop de cor d'aquesta índole, les coses se consulten, s'hi dorm, si convé es crida un advocat, que no'n falten pas d'avocats; si no s'està d'acord es té una junta, es reuneix concell de família...

Sr. Batista: I després se deixa corre.

Sr. Farnell: Si senyor que's deixa corre!... Que ja saps com te sortirà aquesta sobrevinguda?... Ja sabs si serà capritxosa?... Si serà mal-gastadora?

Sr. Batista: D'això ja me'n cuidaré jo.

Sr. Farnell: Les noies que no han tingut pares, la major part són de mala índole.

Dª Tulia: Totes!

Rafel: Cuidado, tia!

Dª Tulia: Totes, dic!

Rafel: I quantes n'ha conegudes?

Dª Tulia: No se'n han de conèixer pera saber-ho!... Sempre van tristes i amb el cap baix, i no vos en fieu de les persones que no gosen alçar la vista.

Rafel: I no vos en fieu de les persones que gosen alçarla massa!

Dª Tulia: Ximple!

Rafel: Gracies, per la part que'm toca!

Dª Tulia: No vos en fieu de noies abandonades.

Sr. Batista: Jo les pago!

Sr. Farnell: Aquí ens tens a tots nosaltres, que t'hauriem servit *de mil amores*, i vols una forastera... tu meteix!

Sr. Batista: Jo la pago, vos torno a dir!... Ho pago tot!... El vostre parer... l'expòsita, els pares incognits de l'expòsita... i si no ho pago, puc pagar-ho!

Sr. Farnell: Doncs, resumim: que podries interpretar la nostra bona voluntat, com a mires egoïstes. Ja la veurem aquesta... expòsita!

(Entren el Sr. Julià i Lola.)

Dª Tulia: Ja són aquí!

Sr. Batista: I què tenen de ser aquí. És la retaguardia!

Escena VI

(Els mateixos, Sr. Julià i Lola)

Sr. Julià: Buenas. Veig que ja hi ha hagut qui s'ha adelantat.

Sr. Batista: Apa, vinguen els concells!

Sr. Julià: No. No! Nosaltres no parlarem gaire, perquè'm penso que ja ho heu dit tot. Dugues paraules i ben dites. Lo que has fet ho trovo de mal gust; senzillament, de mal gust.

Lola: Què ha fet, tio!

Sr. Batista: Fins tu hi tens què dir?

Lola: Fins jo, per la part que'm toca!... Aon la portarem am nosaltres una noia tan sospitosa? Que no ho veu que no és del nostre bras? Que no ho veu que si surto amb ella semblarà que trec a passeig una mona disfregada? I quina cosa més cursi!

Sr. Julià: Cursi i de mal gust.

Sr. Batista: Però si no hi ha de venir am vosaltres.

Lola: Però nosaltres hem d'anar am vostè!

Sr. Batista: I per què?

Lola: Perquè... perquè diu el papà que havem d'anar-hi.

Sr. Julià: És clar. No deixes de ser el germà gran, i no podem pas abandonar-te. Després la noia's té de casar, es l'hora de buscar un partit... digne, i encara qu'estem rics, tu ets un bon costat per ella. Qui't fa enredar am noies d'inclusa?

Dª Tulia: Es lo que li estavem dient. Com si no tingués prou nebots.

Sr. Juliá: I nebodes. Fins la noia't podria fer companyia.

Dª Tulia: Ah, la vostra noia no pot ser!

Sr. Juliá: I per què?

Dª Tulia: Perquè en Batista té costums... modestas, i la Lola no sabia avenir-s'hi!

Lola: I què sap vostè?

Rafel: (al senyor Pepet) Bomba!... Ja hi som!

Sr. Batista: Aixís, aixís! Discutiú-ho entre vosaltres!

Dª Tulia: No tenim de discutir res, però jo ja sé que no serviria. És una noia mal montada.

Lola: La mal montada deu ser vostè!

Rafel: Ara va bé!

Dª Tulia: Recorda-t que soch la teva tia!

Lola: Vaia un record més agradable!

Sr. Juliá: (a Lola) No't disputis, qu'és de mal gust.

Lola: Com que ja sé a lo que van.

Dª Tulia: Tots devem anar a lo meteix.

Sr. Batista: Digueu-ho clar d'una vegada!... El carinyo que'm teniu vos cega.

Rafel: (desde'l corredor) Hola, tia, am la companyia!

Sr. Batista: Són elles!

Dª Tulia: Ai, Senyor! És la nebodeta!

Sr. Batista: I ara, prou!... El que li faci mal paper no entra més an aquesta casa!

Escena VII

(Els meteixos, Caterina, Mariagna i després una dòna)

Caterina: Entra, entra. Tots son aquí.

Mariagna: Déu los guard. Déu lo guard, senyor...

Sr. Batista: Senyor Batista.

Mariagna: Té raô, senyor Batista. Ui, que gent!

Rafel: (al Sr. Pepet) Bona planta. Llàstima que no s'hagi criat al sol.

Dª Tulia: Que't fem por?

Mariagna: No senyora. 'M fan sorpresa!

Caterina: Hem tardat, perquè li volia canviar el vestit, però encara no estava llest.

Dª Tulia: Bé és prou bonic aquêt que portes. És senzill, però vaja, és... senzill.

Sr. Farnell: És l'uniforme oficial.

Mariagna: És el que portem per surtir.

Dª Tulia: Que també vos deixen surtir?

Mariagna: Si, senyora.

Dª Tulia: I ont aneu?

Mariagna: Als enterros.

Dª Tulia: I en lloc més?

Mariagna: Ah, si, senyora; a passeig, vora el mar... vora el mar; però ont anem més és als enterros.

Sr. Farnell: Jo les hi he vist molt pels enterros, però, com que se semblen tant, no l'hauria pas coneguda.

Sr. Juliá: Un està pel mort i no per elles.

Dª Tulia: I qui vos els fa aquêts vestits?

Mariagna: A la casa.

Lola: Teniu cusidora?

Mariagna: No, senyoreta. Els cusim nosaltres meteixes, i la que cus millor, i's porta bé, la fan *Hija de María*.

Sr. Batista: Què vol dir això?

Mariagna: Ai! ai! No ho sap? Filles de la Verge.

Dª Tulia: Es dir, que sou filles de la Verge...

Mariagna: No totes. N'hi ha que ni això poden ser!

Caterina: Pobreta! Però tu si que'n devies ser.

Mariagna: Ah! si, senyora. Moltes vegades. N'he sigut per la costura, per les labors i per l'escriptura.

Lola: Es dir, que també saps escriure?

Mariagna: Es clar que'n sé.

Lola: Però a qui escrius?

Mariagna: Vès. A qui escriu vostè?

Lola: Al papà!

Mariagna: Al pare, jo no li puc escriure!... però escribia troços de la Bíblia, vides de Sants, qüentos de Verges. Hi ha unes histories més boniques!

Lola: I noveles, que no n'has llegit?

Mariagna: Déu me'n guard!

Lola: Doncs, jo te'n deixaré una.

Rafel: (al senyor Pepet) Me'n vaig dintre, perquè esclafaria un parent (entrant al magatzem.)

Mariagna: Un cop, una que havia tornat, perquè havia trobat una casa que diu que la feien patir, ens ne va explicar una de novela, i tota la sala plorava.

Lola: I quina era?

Mariagna: *Amor de madre*, li deien.

Lola: Uf! *Amor de madre*!

Mariagna: Aquella senmana si que no n'hi va haver cap de hija. A totes ens van castigar.

Sr. Juliá: Hi ha molt rigor an aquestes cases.

Sr. Farnell: N'hi ha d'haver.

Dª Tulia: Si que estarien bé que no n'hi hagués.

Mariagna: No, senyora, que no n'hi ha. Ens estimen molt les madres. En tenim una qu'és santa.

Tots Ja! Ja! Ja!

Mariagna: De què riuen?

Sr. Batista: De res, dòna.

Mariagna: Es qu'és veritat! Quan alguna de nosaltres està malalta, o està trista (perque per jove que una siga també està trista, devegades), doncs la vetlla, la breça, l'acotxa, i fins li canta cançons. Aquella, sí, qu'és una madre.

Lola: I com és que totes teniu mal d'ulls?

Mariagna: No ho sé. Deu ser per no ser més una que l'altra.

Caterina: bueno; no li feu més preguntes, que's cansa, la criatura.

Mariagna: No, senyora, que no'm canso. Si m'agrada parlar. Si sóc més enraonadora... A la classe de lectura sempre'm tenien de fer callar.

Dª Tulia: Si que am tantes noies juntes, allò deu semblar un galliner!

Mariagna: Si que ho sembla. N'hi ha que enraonen, n'hi ha que batxilleigen, n'hi ha que riuen. Fins de dolenta y tot, n'hi ha alguna!

Dª Tulia: Alguna no més?

Mariagna: Algunes. Alli no tenim la sort de vostès, que tots poden ser bons i ho són.

Sr. Pepet: Hi ha de tot.

Mariagna: Cóm diu?

Sr. Pepet: No dic res. Jo no tinc parer, filla meva!

Sr. Batista: I escolta-m! Escolta-m, Mariagna.

Lola: (am despreci) Ai, Mariagna!

Dª Tulia: Fins tens nom?

Mariagna: Ah, si, senyora! Una servidora és batejada!

Sr. Batista: Escolta, 't dic. Escolta an el teu... padrí.

Lola: Etjem! (el senyor Batista li dona una mirada seria.)

Sr. Batista: An el teu padrí... qu'és com si ho fos (a Mariagna li escapa'l riure.) De què rius?

Mariagna: De vergonya, de que vostè'm siga padrí.

Sr. Batista: Contesta an el teu pa...drí! No vas estar contenta quan vas veure que't... triavem?

Mariagna: No ho sé! De moment, no me'n vaig donar prou compte... Me va passar una cosa estranya... Què li diré... me va semblar que queia una pedra... del cel, i que m'havia tocat a mi. Vaig alegrar-me, me vaig entristir, i després me vaig posar contenta. Quan te prenen, no sent-los filla, me vaig dir, han de ser una gent molt generosa. Allí ont has d'anar deu ser un cel: els uns se deuen estimar an els altres; deu ser un jardí d'alegría, un pom de flors, un altar. Déu meu! i allavores, de tan contenta, plora que plora, i plora que plora; fa riure, veritat! (avergonyida) vaig plorar tota la nit.

Caterina: Filla meva!

Sr. Batista: Ho sentiu bé?

Dª Tulia: Això ho deus dir per ta neboda.

Lola: Això ho deu dir per vostè.

(Entra Rafel.)

Dª Tulia: Com que tu tens tan bons sentiments!

Lola: Qui parla!...

Dª Tulia: Que't penses que no conec aon vas?

Lola: Debem anar del braç totes dugues.

Sr. Juliá: No sigueu cursis, filles meves!

Dª Tulia: Això conta-ho a la teva filla.

Sr. Batista: Prou, dic; que sou a casa meva!

Dª Tulia: Treu-nos per ella, si coneixes!

Sr. Batista: Dic que prou!

Rafel: Què li sembla això, senyor Pepet?

Sr. Pepet: *Quiebra fraudulenta a Huérfana.*

Mariagna: (espantada) Què tenen? Què hi ha? Què pot-ser sóc jo que'n tinc la culpa?

Sr. Batista: I què has de tenir la culpa! És que aquí també tenim costura.

Mariagna: M'havia assustat!

Rafel: (apropant-se-li) Mentres jo siga aquí, no t'assustis.

Mariagna: Vostè?

Rafel: Jo sóc la madre de la casa.

Mariagna: Ja! Ja! Ja!... Quin acudit!

Sr. Batista: Deixa-t d'acudits i contesta: Quina impressió t'ha fet al entrar aquí?

Caterina: I què sap ella, la criatura.

Mariagna: Prou que ho sé. M'ha semblat tot petit, tot petit, com una gavieta negra!

Lola: Com sempre ha viscut en un palacio!

Mariagna: Si voleu jo ho faré tot blanc!

Dª Tulia: (al Sr. Farnell) Se dèu pensar qu'és un hospici.

Sr. Batista: Més endavant. Més endavant hi farem gasto.

Mariagna: Que m'agrada la blancor!... Trobo que fa molt honrat el blanc! i nèt, i bonic, i endreçat. El que viu en quarto blanc, és ben cert, me sembla que no pot ser dolent. Per això, l'olor que m'agrada més és la de bogada!

Lola: Uf! de bogada!

Mariagna: I ja sé per què ho tenen tan negre això. Ja ho sé. És perquè deuen mudar de pis.

Sr. Batista: Per què ho dius que mudem de pis?

Mariagna: Ho conec amb els matalaços.

Tots Ja! Ja! Ja!

Mariagna: De què riuen?

Dª Tulia: Pregunta-ho al... padrí.

Sr. Batista: (enfadat) Que ho pregunti!... Aquí no'm tinc d'amagar de res. Això són coses del negoci.

Rafel: Fem col·lecció d'antiguetats.

Mariagna: Ai, perdonin-me!... Ja ho sé. S'han enfadat perquè he rigut. Com que sempre he estat tancada, avui ric en sense adonar-men!... Vé a ser com si'm desengaviessin.

Dª Tulia: Si, lo qu'és avui, senyoreta, no't farien pas filla de Maria.

Caterina: Però jo la faig filla meva!

Rafel: Ben dit, tia, vostè té cor!

Caterina: No tinc res jo, pobre de mi, però conec el mal dels pacients.
Abraça-m, filla! Abraça-m i diguem: mare!

Mariagna: Déu del cel! Les ganes que tinc de dir-ho! (abraçant-la). Mare!... Mare del meu cor!... Manin-me!... Digui-m què he de fer!... Dirigeixin-me!... Donguin-me la mà!... Portin-me com si fos una perduda, que jo ja hi estic aveçada a creure!... I vui creure, i vui agrahir!... i vui, sobretot, agrahir! Padrí, abraçi-m vostè també!

Sr. Batista: (L'abraça. Pausa. Se la mira.) No me'n havia adonat!... Ets guapa posada aquí a casa... Te farem dos vestits nous!... No dos... Un... Un, però bò!... I't faré curar la vista.

Dª Tulia: Si poden.

Caterina: No han de poder!

Dª Tulia: No pas si vé de naixença!

Caterina: Encare que'n vingui de naixença!

Rafel: (indignat) Callin!

Mariagna: (en sí meteixa) Gracies, Déu del cel i verge dels Desamparats! Ja m'ho deia'l teu mirar que no m'abandonaries.

Dòna: (entrant corrents i desesperada) Les dèu pessetes!... Tinguin, aquí tenen el mocador. Donguin-me les dèu pessetes.

Sr. Juliá: Qu'és això?

Dª Tulia: Què passa?

Batistet: Are no és hora de despatx!

Dòna: Jo necessito les dèu pessetes. El meu home s'està morint, i tinc de pagar el didatge.

Sr. Batista: Ja vos diuen que no despatxem. Veniu demà dematí.

Dòna: Si és que la dida no té cor, i tots, tots ens morirém!

Sr. Juliá: Quina escena més molesta!

Sr. Farnell: Però, qu'és això?

Batistet: No res. És una clienta.

Sr. Batista: Teniu, aquí vos regalo dugues pessetes. Aneu, que vos les regalo.

Dòna: Però si és que'm duràn el fill a casa, i no tinc res per donar-li! Si és que no puc. Si és que no puc...

Rafel: (agafant la dòna per la mà i emportant-se-la a la porta) Teniu i aneu, vos les dono!

Dòna: Vostè?

Rafel: Aneu! Depreça! (la dòna se'n va)

Sr. Farnell: Però, què hi ha?

Rafel: Res! No ha estat res! Li he fet reflexions filosòfiques. (Pausa.)

Dª Tulia: Jesus, quina escena més trista!

Lola: Jo m'hauria posat nerviosa!

(Mariagna plora amb les mans a la cara.)

Sr. Batista: I ara't toca plorar a tu?

Caterina: (emportant-se-la) Vaja, anem, i vina am mi. Vina am mi a dintre, filla meva.

Sr. Batista: Despedeix-te avans d'aquêts senyors.

(Mariagna, mig plorosa, dóna la mà a Lola, que li dóna les puntes dels dits; a donya Tulia, que la pren fredament; a Rafel, que li estreny i ella baixa els ulls, i al senyor Pepet, qui, commogut, soptadament, li fa un petó al front. Després arrenca en plors.)

Sr. Batista: (seguint a Caterina i a Mariagna cap al quarto) Vaja, prou plorar! Ara entres a la vida, i a la vida hi ha els seus trangols. Aquí no és com allí dintre. Has de contar que això no ho és la Casa de Misericordia.

(Caterina i Mariagna entren a dintre'l quarto.)

Rafel: Ara si que parla amb el cor! I què ha de ser de misericordia!

Teló

Acte segon

(Una sala modesta i abigarrada. Al fons, la porta de l'escala; a un costat la de les habitacions, i a l'altre la del despatx, amb una mampara, i un retol que digui: *Despacho*. Una caixa de ferro; una taula-escriptori; un piano, i per tot arreu mobles variats i mig vells, que pel desordre i varietat se veu que són saldos d'una casa d'empenyos.)

Escena I

(Sr. Batista i Joan de Penya)

(El senyor Batista està sentat a un costat de la taula-escriptori, i va donant papers an en Joan de Penya, que'ls firma.)

Penya: Bueno. No tinc de firmar res més?

Sr. Batista: Per ara res més. Són els tres pagarés escalonats, que'ls podem anar renovant amb el pago d'interessos, fins que cobri la llegítima, o tingui una desgracia de familia, o el seu papà s'enterneixi.

Penya: Em sembla que no s'enternirà i tindrem d'esperar lo altre!

Sr. Batista: Molt bé. Aquí té'l taló!

Penya: I què vol que'n faci d'aquêt paper!

Sr. Batista: Cobrar-lo.

Penya: Ah! no puc perdre temps jo. No'm podria donar bitllets?

Sr. Batista: Si, senyor, am molt gust; però hi ha costum de fer desqüento.

Penya: I desconti, home, desconti; ¡qui mira prim an aquêts tràngols!

Sr. Batista: (anant a la caixa i donant-li els bitllets) Tingui, no més n'hi faig pagar l'hu per cent. Vegi si és la quantitat.

Penya: (ficant-se els bitllets a la butxaca sense mirar-los) Està bé.

Sr. Batista: I no'ls conta?

Penya: I quants havem de ser a contar-los! Vostè és persona de confiança.

Sr. Batista: Això si qu'és cert, senyor Penya.

Penya: De Penya...

Sr. Batista: O de Penya. Jo, si puc, estalvio paraules.

Penya: Tal com me veu, sóc marquès.

Sr. Batista: No'm ve de nou! Senyor marquès!

Penya: Doncs a mi si que'm ve de nou. Perquè fa dos mesos que no ho era. El papà va comprar el títol al Papa.

Sr. Batista: I amb això's gasten els diners?

Penya: Sempre vesteix i ajuda a fer un bon casament. Perquè ara jo'm vui casar! Tal com sent! Me vui casar!

Sr. Batista: Pobre noia!

Penya: (rient) Ja! Ja! Ja! Ja ho pot ben dir. Vostè fuma?

Sr. Batista: No, senyor.

Penya: (oferint-li un gran cigarro) Miri qu'és un bon cigarro.

Sr. Batista: No fumo... però fumaré.

Penya: Doncs, si, senyor; em vui casar. Ja tinc uns amors mig platònics amb una xicota molt guapa, que té un tio molt ric i usurer! Però això si, primer

vui divertir-me. Vui fer lo que se'n diu la joventut! No l'ha feta vostè la joventut?

Sr. Batista: No tenia diners jo per fer-la!

Penya: I perquè no n'enmatllevava?

Sr. Batista: Perquè no tenia papàs per poder-ne arrancar la llegítima.

Penya: (Encen el cigarro i llença'l misto. El senyor Batista'l cull i'l posa a dintre d'una capsa.) Que fa col·leció de mistos?

Sr. Batista: No, ca! és per no cremar l'alfombra.

Penya: Dispensi, però com que no he vist escupideres...

Sr. Batista: Com que no'n duien, no'n tenim.

Penya: I no és pas que aquí faltin mobles. Vaia un mostruari que'n té!

Sr. Batista: Són herencies.

Penya: Ah, ja! del seus papàs!

Sr. Batista: Una mica de tot-hom!

Penya: Doncs, aquí té el meu de papà, que bé me la fa guiar l'herència! S'ha empenyat a no donarme quartos, i jo m'empenyo fins a les dents!

Sr. Batista: Són genis!

Penya: Són tacanyeries! Que's pensa qu'és poc agarrat? Per ell no més tindria automovils de vint cavalls i quaranta a l'hora; dònies de segona; un frac, tres o quatre trajes, i voldria que anés a peu!

Sr. Batista: Si qu'és poc!

Penya: Esperis! I'm voldria fer treballar! Ja! Ja! Em fa riure! Què no ha treballat ell per mi?

Sr. Batista: Aixís ho penso!

Penya: Com un negre ha treballat. Oh, i treballa! Aquêt vici de treballar, el que l'agafa no té cura. Però no vui destorbar-lo. Me'n vaig a veure una róssa.

Sr. Batista: Vegi-n forçes ara qu'és jove, i ja sap que jo l'ajudaré fins aont el meu capitalet arribi!

Penya: Moltes gracies! i bones tardes! (s'en va.)

Sr. Batista: Escolti! Escolti! Em descuidava dels sellos.

Penya: Quant és?

Sr. Batista: Són dugues pessetes.

Penya: Tingui un duro, i no'l descambi-hi. Ja li dono de propina!

(El senyor Batista mira cap aont ha sortit, am despreci, després se frega les mans pensant amb el negoci que ha fet, i entra'ls pagarés a la caixa.)

Escena II

(Sr. Batista i Sr. Pepet)

Sr. Pepet: (entrant sofocat i commogut) Senyor Batista, dispensim. No sé cóm dir-li, ni què dir. He fet tart!

Sr. Batista: Ja sap que no vé d'aquí.

Sr. Pepet: Si, que vé d'aquí, senyor Batista. Mai n'havia fet, am tans anys!... Però me'n passa una de grossa.

Sr. Batista: Què té?

Sr. Pepet: Quinze mil duros!

Sr. Batista: Què vol dir?

Sr. Pepet: Que he hereditat. Que hereditat quinze mil duros!

Sr. Batista: Què diu ara? De qui?

Sr. Pepet: D'un germà! pobret! d'un germà d'aquells que semblen de novela, però que també n'hi han a la vida.

Sr. Batista: I ont ha mort?

Sr. Pepet: Alli on moren els germans que deixen diners: a Amèrica.

Sr. Batista: I ja ha cobrat?

Sr. Pepet: Jo, no encara, però a casa si. Vui dir qu'és com si ja haguessim cobrat. Tot-hom ha sortit a fer compres. A hores d'ara ja deuen haver buidat les botigues. Per això és que, com que m'he quedat sol a casa, m'he hagut de fer el dinar jo mateix, i no he pogut arribar a l'hora.

Sr. Batista: Bravo! Bravo! I d'aquí endavant què pensa fer?

Sr. Pepet: Lo de sempre! Travallar.

Sr. Batista: Travallar, diu? Reflexionem, reflexionem-ho una mica!

Sr. Pepet: Si, senyor, ho reflexionarem. Ara me'n vaig al Major.

Sr. Batista: Esperis. Esperis i tingui calma. Segui (seu.) Ho sap ben bé del cert que ha hereditat?

Sr. Pepet: El mateix notari m'ho ha escrit, i m'envien els diners.

Sr. Batista: Doncs, bé, jo també tinc de dir-li una cosa que no li hauria gosat dir, però que ara ve com l'anell al dit ane les presents circumstàncies. Vostè ja és vell, senyor Pepet. Vostè ja té un grapat d'anys a l'esquena i'ls llibres que porta també... i com que'l negoci que tinc ara no exigeix gran teneduria, podria retirar-se a viure, i a viure amb un tres per cent, contant sempre i a totes hores, siguin de despaig o no ho siguin, am l'amic

comercial, i am l'amic particular, ademés d'un crèdit obert, que'l posarém... a dotze mil duros.

Sr. Pepet: Que vol dir que'm treu?

Sr. Batista: No'l trec, això mai! El retiro... Això és: el retiro de la circulació dependenta.

Sr. Pepet: Però, això és dir-me que me'n vagi...

Sr. Batista: No ve de vuit, ni de quinze dies. Se li pagarà la quinzena ab tota rel·ligiositat; però si la casa amortisa mobles, bé té d'amortisar dependents.

Sr. Pepet: Però que no veu que no podré viure!

Sr. Batista: Am quinze mil duros que ha hereditat, me diu que no podrà viure?

Sr. Pepet: Si no és això lo que vui dir! No veu que ja estic fet an el treball? No veu que m'hi he avesat de petit? No veu que ja sóc massa vell, per no fer res? Per estar en vaga?

Sr. Batista: Ja qu'és tan vell com diu, passegi-s.

Sr. Pepet: Passegi-s!... Passegi-s me diu!... I ôn vol que's vagi a passejar l'home que ha segut cinquanta anys?... Que ho sé jo per ôn se passeja, ni ôn se pren el sol, ni l'ombra?... Senyor Batista per Déu! reflexionem, com vostè'm deia!... Sap lo qu'és dir cinquanta anys d'estar prè i que li obrin de cop les reixes?... De ser lliure se'n ha d'apendre, i jo no n'he pogut aprendre!

Sr. Batista: Això rai, que s'apren aviat!

Sr. Pepet: Si jo ja no tinc temps, senyor Batista!

Sr. Batista: Doncs, no sé què dir-li, fill meu!... El lloc de vostè el pot tenir un altre que no tingui tanta renda!

Sr. Pepet: Però que no tingui tants anys! Tants anys de veure miseries i fosca... i parets humides!... He pujat els llibres, com un pare, i ara que son grans, me treuen! (plora.)

Sr. Batista: Bah! Bah! Vostè rapapieja. Faci-s carrec, si és que se'n vol fer, que tinc més gasto del que tenia. La noia m'apren francès, piano, de tot, de tot lo que pot saber una noia!

Sr. Pepet: (responent ensimismat) Ai, la noia!

Sr. Batista: I no és que me'n arrepenxi. No ho cregui. Ho faig, però ho faig am gust. No sé què rediable m'ha donat aquêt diantre de xicota!... Jo que no he sigut mal-gastador, en tractant-se d'ella, allà va el gasto!

Sr. Pepet: Ai de mi!

Sr. Batista: Que vol un vestit? Vinga un vestit. Jo meteix li compro, li pago i casi li cuso i li emprobo!... Que vol música? Vinga música, i, jo que no havia vist més solfes que las que'm treia de la roba, ara fins li giro la plana. Fins pentinadora li he posat, i cuinera, i vinga servei!

Sr. Pepet: Ai, Déu meu!

Sr. Batista: La veritat és que mai hauria dit que aquella noia tan senzilla, molla d'ulls, i amb aquells posats d'ovella morta, arribés a ser lo qu'és: guapa, xamosa, am bones etxures... res: una noia qu'és de la inclusa i és guapaça com si tingues pares!

Sr. Pepet: Ai!

Sr. Batista: Però qu'és aquêt gemegar?

Sr. Pepet: Estava pensant amb un assiento pel dia que moriré, i'm sembla que no es gaire lluny. *Caja a Pepet...* i a la caixa. *Pepet a caja...* i a dintre, i d'allí al llibre inventari del cementiri de l'Oeste. (Se'n va cap al despatx.)

Sr. Batista: Però, aon va? Aon va tan depreça?

Sr. Pepet: A despedir-me dels llibres i a passar balanç de la vida.

(El senyor Pepet entra al despatx. El senyor Batista el mira marxar, fent anar les espatlles, com qui diu: “És un infeliç!”)

Escena III

(Sr. Batista, Mariagna i Caterina)

Mariagna: Qui hi havia, padrí?

Sr. Batista: Ningú. El senyor Pepet, que n’hi passa una de grossa. Ha hereditat quinze mil duros.

Mariagna: De debò?... De qui?... Quina alegria!

Caterina: Aquêt si que se’ls mereix!

Mariagna: (cridant) Senyor Pepet!... Senyor Pepet!

Sr. Batista: No’l cridis, que no està gaire content.

Mariagna: No està gaire content d’haver hereditat?

Sr. Batista: D’això tot-hom n’està, siga’l qui siga el que’s mori. No ho està de que jo, en vista de que ja té per viure, l’he tret de tenedor de llibres.

Mariagna: Vostè l’ha tret?

Caterina: Pobre home!

Sr. Batista: Té per viure!

Mariagna: I se’n anirà de vora nostre!

Sr. Batista: No s’hi ha pas de confitar aquí a casa! Que havem de tenir vells en conserva?

Mariagna: No’l tregui, padrí!

Sr. Batista: Si no l’he tret. L’he... retirat.

Mariagna: Això ja sé que vol dir treurel; (acariciant-lo.) No'l tregui!... Li demano jo!... La seva estimada. (El senyor Batista somriu.) Li demana la seva filla!

Sr. Batista: (cambiant d'expressió i apartant-la) No pot ser!

Mariagna: Tants anys qu'és aquí!... Que li ha fet mai cap traidoria!... (agafant-li la cara.) I vostè li faria an ell?... No'l tregui. No ho vui!

Sr. Batista: (rient) Mira que n'ets de temptadora.

Mariagna: Que no m'estima, senyor Batistet?

Sr. Batista: Me sembla que te'n dono proves.

Mariagna: Doncs donguim aquesta, no'l tregui, i li faré un bon petó. (li fa.)

Sr. Batista: bueno, doncs, ho arreglarem.

Mariagna: Si, si!

Caterina: I si, home; això no't costa res.

Sr. Batista: (cambiant de tó) Què vols dir que no'm costa res?

Caterina: Que no't vé d'aquí, si no'l vols treure.

Sr. Batista: I què saps tu, si'm vé d'aquí!

Caterina: Perdóna-m, m'ho penso.

Sr. Batista: (sec) Tu no tens de pensar res!

Mariagna: Però, padrí...

Sr. Batista: Res, dic. La dòna no s'hi fica an el negoci.

Caterina: Però, si jo...

Sr. Batista: Ara'l trauré més que mai.

Caterina: Batista!...

Sr. Batista: Ja ho he dit. Ja saps quin lloc ocupas a la casa i, si no t'agrada, alli hi ha la porta. (a Mariagna) No ho dic per tu... Ho dic... L'home s'hauria de casar als setanta anys, per no tenir temps d'arrepentir-sen!

Caterina: Però, què t'he dit?

Sr. Batista: Res!... El teu parlar me desespera... Que m'he disgustat!... i no'm convé!... Pórta-m una taça de tila! (Dóna una mirada d'odi a Caterina i entra al despatx.)

Escena IV

(Mariagna, Caterina i aviat Rafel)

Mariagna: Però, què té'l padrí?

Caterina: Ai!... No sé què té am mi!... Sempre m'havia tractat com si fos un-enza, un no res, una nosa, un destorp!... Però fa un quant temps, que encara no'm veu, ja'm maltracta. No més am la mirada'm mataria!

Mariagna: Mare...

Caterina: No'm pot veure, filla meva. Abans, al menos, me tenia com un gos; però ara'm vol mal, te dic que'm vol mal!... Me té inquina!

Mariagna: Pot ser és vostè que s'ho pensa.

Caterina: No m'ho penso, no; ho sé ben bé!... I què li he fet, pobre de mi!... Que no he estat sempre una criada per ell?... Que no m'he deixat trepitjar sempre?... Què li dec fer, perquè'm maltracti! (plora.)

Mariagna: Mare, no plori!... Jo li demanaré per vosté. Ja sap que m'estima'l padrí.

Caterina: A tu, si, i sòrt ne tinc que tu hakis vingut; però a mi no. Jo crec que fins me llançaria!... Pobre de mi, desgraciada!

Rafel: Bonas tardes a tot-hom. Què tenen?... Què passa?

Caterina: El teu oncle!... El teu oncle m'ha maltractat!

Rafel: Però per què?

Caterina: Que no'm pot sofrir. Que m'odia. (anant-sen a les habitacions.) No'l vui veure més!... No'm veurà mai més!... No'l vui veure!

Rafel: Però escolti, aon va?... Aon va?

Caterina: (plorant) A durli la taça de tila.

Escena V

(Rafel i Mariagna)

Rafel: Però què ha estat això?... No's pot venir an aquesta casa que no's vegi plorar a algú... Això aviat semblarà una academia de llanto!

Mariagna: Ha estat que'l padrí no pot sentir a la mare. Li té com un avorriment!

Rafel: I això li vé de nou?... Fa vint anys que li fa menjar pà del dia abans, perquè diu que allarga més; que li fa beure aigua, perquè diu que refresca i engreixa; que la fa anar al llit ab sopar... lleuger, perquè diu que'l menjar de nits, carrega; i encare no hi està aveçada?

Mariagna: No te'n riguis, pobra dòna!

Rafel: Si és la veritat... Si no n'hauria trovat cap de dòna que la fes viure am rosegons del modo que la fa viure an ella.

Mariagna: Ell menja'l mateix.

Rafel: Ell prou!... Però ell menja bitllets de banc per postres.

Mariagna: No es això, Rafel. És que d'un quant temps ensà li té odi!

Rafel: I a tu no?

Mariagna: A mi, al revés. Tot lo que dic li fa gracia. Tot lo que faig ho trova bé, i si li demano que'm compri lo que sigui...

Rafel: Sua!

Mariagna: Sua, però acaba per comprar-m'ho.

Rafel: (rient) No li has donat pas cap beguda?

Mariagna: Qu'ets tonto!... I quina beguda li puch donar?

Rafel: Beguda de joventut!

Mariagna: Ja! Ja! Ja!

Rafel: No te'n riguis, beguda de joventut!... Quan se té una noia jove a la vora, els ulls beuen més de gust.

Mariagna: Vaja, no siguis benèit.

Rafel: És que ha cambiat de linies... Tenia tres arrugues al front, que no les té; tenia el llabi de baix, estret, i ara'l té molçut i inflat; tenia els ulls prims i llargaruts, i ara'ls té rodons i embotornats... Què vol dir aquêt cambi de linies?

Mariagna: Què sé jo!

Rafel: Però a tu, què't sembla?... Aveiam!

Mariagna: A mi no més me sembla una cosa... Me sembla qu'és el meu pare.

Rafel: I desde quan és?

Mariagna: Desde'l dia que'm va escullir.

Rafel: Ah, dispensa!... Me creia que'ls fills no s'escullien!... Que's prenien tal com eren!... Doncs, per què no li dius pare?

Mariagna: Què't diré jo? perquè no goso.

Rafel: Ja! Ja!... Perquè, sense saber de dibuix, també li troves cambi de linies.

Mariagna: No t'entenc.

Rafel: Millor per tu!... Ni mai que m'arribis a entendre!

Mariagna: Lo que sé és que's porta bé am mi; que a la seva manera, m'estima, i qu'estic molt contenta a la casa.

Rafel: Ja ho sé... i fins hi tens qui es vol casar am tu!

Mariagna: Vols dir en Batistet?

Rafel: I doncs qui?... És l'únic que's pot casar, aquella prenda, an aquêt temple economic!... És un noi treballador, aquell noiet!... Estalvia, sap guanyar-se la vida, am modos; i té uns pares que, allò no son pares, és una parella d'amors!

Mariagna: Doncs ara se'm porten molt bé.

Rafel: Ja! Ja!... També't deuen volguer escullir!... Bé t'hauràn escullit sovint!... El dia que vinguis al taller, faré posar una gazetilla: *Ayer visitó el estudio del joven y ya esperanzado artista la sociedad más escogida.*

Mariagna: És que poden trovar millor!

Rafel: I què han de trovar millor que tu, aquell parell de gall-d'indis, amb un noi que'ls ha sortit indiot!... Que no ho veus que allò no és una familia, qu'és una trinitat numérica, una regla de tres; tres fraccions decimals de cero?

Mariagna: Rafel!

Rafel: Ja! Ja! Vaia un regalo de noi! Tornejat, Ilustrós, i endreçat com un balustre d'escriptori! Un noi de paper-xupó! Si fos meu, saps què'n faria? El vestiria de ferro, amb unes lletres de nikel al ventre, que diguessin lo qu'és: "*Caja*".

Mariagna: Mira que't pot escoltar, Rafel.

Rafel: Millor que sàpiga'l meu parer. M'indigna... els sentiments estètics, que una noia com tu, qu'ets guapa, qu'ets bona com el pa, però del dia, qu'ets... vaja, no'm vui declarar! qu'ets lo qu'ets! pogués arribar a tenir un home, que ni és un home ni ho sembla. Un suro, un pisa-papeles. Què vol dir un pisa-papeles? Un pisa-pagarés d'infeliços.

Mariagna: Rafel, et suplico que no te'n burlis.

Rafel: Vaja, ja ho sé que t'agrada.

Mariagna: No t'ho he dit mai que m'agradés.

Rafel: Doncs, pitjor, perquè t'hi casaries per cumplir, i això no tindria... dibuix!

Mariagna: T'equivocas. Seria una prova d'obediència, d'agrahiment, fins de respecte an aquells que m'han fet dòna, traient-me d'allí òn me varen treure.

Rafel: Si no t'hi valdrà am mi la retòrica! T'haurien tret d'alli òn tu dius per portar-te en un lloc pitjor! Allí al menos tenies madres, i amb aquêt minyó, tindries sogres!

Mariagna: Rafel, tu no't recordes que no tinc pares.

Rafel: Pitjor ell, que té els que té! Tampoc en tinc jo de pares!

Mariagna: Però tu n'has tingut. I tu...

Rafel: I jo no sóc un partit, vols dir... veritat? bueno, doncs, seré un senser. Jo no sóc un home classificat a la vida; molt bé dius! No tinc casilla social, ni prestatge celular, ni res jo. La gent d'ordre no saben aon colocar-me a mi. "És dibuixant!" "És artista!" i és que no gosen dir "És gandul!" i moltes vegades els que ho diuen, ho diuen gronxant-se a l'ombra, mentres n'hi ha que'ls fan la feina!

Mariagna: Rafel, jo no sóc de las que ho diuen això.

Rafel: I què has de ser tu, criatura! Mira: ara'm vaig a declarar. Si't pensessis que ho dic per tu, em faria un nus a la llengua. Això si: un nus escorredor per poguer-la deslligar quan fos hora.

Mariagna: Ho deia... perquè'm sembla que tu no estimaràs mai.

Rafel: Ben pensat, perquè el dia que jo ho fes, em vols creure? en faria massa. N'hi han que pensan: tinc tant cada mes, doncs ja puc estimar a tant cada mes. Dels vinticinc fins als trenta, amor de cinquanta duros; dels trenta als trenta cinc, de vuitanta; i el dia que morin els pares... amor triomfal d'herencia. Jo necessito moltes més coses per fer feliç una dòna, que fos la meva sola dòna!

Mariagna: Aveiam, digues, què necessites?

Rafel: Conta: Necessito... ja havem quedat, que diners, d'això'n tindrè, perquè n'hi han! Necessito saber ben bé del cert qu'estimo, perquè amb un cop d'estimar em sembla que ja'n tindrè prou; vull dir que l'estimaré sempre! Necessito tenir talent, perquè quan ella passi pel carrer ja sàpiguen la dòna de qui és, i no la prenguin per atri; i, més tart, necessitaré... aguanta-m qu'ara va la bona! Necessitaré un bordagaçot, d'aquells molçuts, riallers, de color de criatura; d'aquells que no més am la cara ja animen, i que jira-ls pel cap que vulguis, tot són sacsons d'alegria.

Mariagna: És massa hermós per poguer ser!

Rafel: I després sebes... Una bona grillada de sebes!

Mariagna: Què vols dir?

Rafel: No'n dic ideals, primer perquè fa carrincló, i després perquè un mestre de Llotja ho deia. Com més sebes i més grillades, més depreça's passa la vida, i Coronela! aquí, i arri! i oixque! i arriba! la qüestió és arribar al cap-de-vall, però no tallant el cupó dels anys, com faria aquell ninot, sino flairant-ne l'aroma. Creu-me a mi. Sigues carrinclona. Tingues un bon floret d'ideals, que tot lo demás... és carga!

Mariagna: I poguer?

Rafel: Tot-hom en pot tenir d'això! No veus que no'ls volen al empenyo!

Mariagna: Vaja, que tot t'ho prens en broma.

Rafel: No, tot no! Hi ha dos coses que mai m'en burlo: l'Amor, am lletra majúscula, i la Belleça, am remajúscula. Tot lo demás d'aquêt món, és ja per força, o per farsa.

Mariagna: Ho veus?

Rafel: Que no t'agrada que t'alegri?

Mariagna: Si i no. Et voldria com ets, però diferent.

Rafel: Doncs, me'n vaig.

Mariagna: Que t'has enfadat?

Rafel: Me'n vaig a treballar! A fer fortuna! A ser home! Dispensa-m, però ha estat com un ai! Com una mena de repente de tornar-me laborioso. També vull ser hijo de Maria!

Mariagna: Que no tornaràs avui?

Rafel: Fins deixaré'l treball per tornar! i fins vindré a dinar! esborrona-t! Avans no hi venia ni a tiros, per no menjar pa del dia antes, i ara vindria'l dia antes, per menjar-ne de l'endemà.

Mariagna: I cóm és?

Rafel: Ja! Ja! Ja! Planetes! Es que'm dec anar acostumant an els aliments de família.

(Va per sortir.)

Escena VI

(Mariagna, Rafel i Batistet)

Batistet: Ja te'n vas?

Rafel: Em sembla que no't deu saber gaire greu. No estigues trist! Ja tornaré!

Batistet: Tan me fa si te'n vas, com si't quedes.

Rafel: I doncs, perquè m'ho preguntes?

Batistet: Per res. Per parlar!

Rafel: Es veu que parles de franc que malgastes.

Batistet: Que tens ganes de raons?

Rafel: No, home, no; que no saps que jo sóc de la broma!

Batistet: Un xic massa!

Rafel: Fill meu, no tot-hom pot ser serio com tu. Tu estàs vacunat de Patum.

Batistet: I tu, de què?

Rafel: Jo, de pobre! però honrado! (Se'n va.)

Escena VII

(Mariagna i Batistet)

Batistet: No'n faig cas, perquè ja veig que tot això són els celos.

Mariagna: De què?

Batistet: De tu. Sap que tenim relacions...

Mariagna: Am mi?

Batistet: Em penso que m'has donat paraula...

Mariagna: Mai!

Batistet: M'has donat esperances.

Mariagna: Esperances no es lo meteix.

Batistet: Qué't sap greu d'haver-men donades?

Mariagna: An aquêt moment no estic per res!

Batistet: Que'n té la culpa ell?

Mariagna: Deixa-ho corra.

Batistet: Ja està deixat. Però recorda-t de lo que m'has promes.

Mariagna: T'he promes que m'hi pensaria. No he pas perdut el pensament.

Batistet: Però te'l podrien fer perdre, i... (anant per agafar la mà a Mariagna.) I jo ja saps que t'estimo.

Escena VIII

(Els mateixos, Sr. Farnell i Dª Tulia)

Dª Tulia: Déu vos guard. Què tal, Mariagneta... Com anem?

Sr. Farnell: Com va això, pubilleta maca?

Dª Tulia: Aixís m'agrada. Trovar-vos juntets. Els joves han d'anar ben units.

Batistet: No està gaire de bon humor.

Dª Tulia: Què tens?

Mariagna: No res. Ja torno desseguida.

Dª Tulia: Però escolta. Que no saps que tots t'estimem?

Mariagna: Dispensin, que ja tornaré. M'ha cridat...

Dª Tulia: Qui, filla meva?

Mariagna: La mare. (Se'n va.)

Dª Tulia: Què haveu tingut?... Què vol dir això?

Batistet: Per mi, res. Però se'n acaba d'anar en Rafel, i sempre que ve, ja se sap.

Dª Tulia: Altra vegada aquêt ximple?

Batistet: És clar: com qu'és... artista, i tot li escau, ompla de cap a la Mariagna:, i després la trovo cambiada.

Sr. Farnell: Però, si no's pot casar aquell benéit.

Batistet: Però pot destorbar que's casin els altres.

Dª Tulia: Justament per això havem vingut, perquè havem quedat amb el teu pare que lo millor és anar de dret!... Parla amb el tíó Batista, i sortim-ne!

Sr. Farnell: I si no li vol donar?

Dª Tulia: I que desitja més ell que donarli!... Si fos filla, pot ser nó que no la voldria donar, sabent la nostra situació, i aquêt cop seria ab fraudulencia!

Però, no sent-ne, a mans besades se la treurà del devant!

Sr. Farnell: Mira que la té d'estimar molt, per donar-li vint mil duros!

Dª Tulia: Vint mil de moment, i després lo que sobrevindrà el dia que Déu se l'emporti!

Batistet: No creguin que siga un sacrifici el casar-me am la Mariagna.

Sr. Farnell: Si que ho és!... Ja ho sé que ho és!... Però tu creus que, si poguessim, te'n parlariem d'una noia, qu'és bona, qu'és guapa, qu'és afable, però que tots sabem lo qu'és?... Si nosaltres fossim rics, i què t'haviem de deixar casar!... Si fecis un disbarat aixis, tots dos saltariau de casa!

Dª Tulia: I depreça que hi saltariau!

Batistet: Siga com siga, vull que consti que m'hi casaré perquè m'agrada.

Dª Tulia: I l'estimas i tot, no es aixis?

Batistet: L'estimaré.

Dª Tulia: I tots t'hi ajudarem, quan sia hora, però ara no perdis el temps, parla amb el tío i resolguem. Ja que teniu de ser feliços, com més aviat tu ho seràs, més aviat ho serem nosaltres.

Escena IX

(Els meteixos i el Sr. Batista)

Sr. Batista: (malhumorat) Vosaltres per aquí?

Dª Tulia: Si, veniem a veure la teva dòna.

Sr. Batista: (sec) La dòna?... I per què?

Sr. Farnell: Per res. Perquè an ella fa temps que no l'havem vista.

Sr. Batista: Quina sort!

Dª Tulia: I tu com estàs?

Sr. Batista: Malament. Ella és alli dintre.

Dª Tulia: Que no't trovas bé?

Sr. Batista: Me trovo bé, però malament. No dieu que voleu veure la dòna? Doncs ja vos ho he dit: és alli dintre. (El Sr. Farnell i Dª Tulia entren al quarto.) Dònes!... No sé per què n'hi té d'haver de dònes!... No son més que un destorp les dònes!... I casa-t'hi, i manten-les, i guarda-les tant si vols com no!... Si un negoci no't va bé, el deixes; si la roba se't fa vella, la deixes; i si la dòna se't fa vella, l'has d'aguantar i mantenir-la, i per saldo que s'hagi tornat, tens de rosegat-ne els òssos!

Batistet: Hi ha de tot, tío. Aquí té la Mariagna.

Sr. Batista: Aquesta és una excepció... D'aquesta se'n va perdre'l motllo.

Batistet: Doncs, d'ella voldria parlar-li.

Sr. Batista: També li vols mal?

Batistet: Al revés. Li vui tant bé i l'estimo tant, que vaig a demanar-li una cosa, que pot ser el sorprendrà de moment, però com que vostè es un home enraonat i m'aprecia, i l'aprecia an ella, crec que aviat se'n farà carrec.

Sr. Batista: Al gra. Què vols de mi i d'ella?

Batistet: Casar-m'hi.

Sr. Batista: Què has dit?

Batistet: Dic, casar-m'hi; i'm penso que no'm contrariarà.

Sr. Batista: Doncs vas tan equivocat, que no sols te contrariaré, sino que no't permetré que t'hi casis.

Batistet: Què diu ara!... Ni si ella'm vol?

Sr. Batista: Ella no't voldrà.

Batistet: Però per què?

Sr. Batista: Perquè no! Perquè jo no vui que't vulgui!

Batistet: Però vostè, quins motius té?

Sr. Batista: Perquè aquí casa no més mano jo, i basta!

Batistet: Al menos podria dir-me...

Sr. Batista: Ja he dit tot lo que tenia que dir!... Que a mi no'm ve bé que's casi. Que no vui que's mogui. Ho entens? Vols que t'ho diga més clar? Que't penses que me l'he posada a casa per ensenyar-la, per vestir-la, per montar-la com un pom de flors, perquè vinga un qualsevol, tu; i la demani, i se l'emporti?

Batistet: Però, tío, jo no ho soc un qualsevol.

Sr. Batista: És com si ho fossis. Dic que no ho vui, i s'ha acabat.

Batistet: Però un dia o altre té de casar-la. Pensi que vostè li fa de pare.

Sr. Batista: N'hi faig, o no n'hi faig. És cosa meva, i la casaré... quan siga hora, am qui l'hagi de casar... Jo la vaig anar a buscar... doncs és meva.

Batistet: No crec que jo siga un mal partit per ella...

Sr. Batista: Tu?... I qui ets tu, per casar-te?... Què tens?... Quant vals?... Am què contes pera fer feliç a la Mariagna?

Batistet: Vostè ho sap, lo meteix que jo. Tinc el meu sou. Tinc el dels papàs... Lo que vostè dóna a la noia.

(Pausa.)

Sr. Batista: I qui t'ha dit que li dono res a la noia?

Batistet: Vostè ho havia indicat.

Sr. Batista: Ho devies somniar. Ensenya-m aont ho he firmat.

Batistet: I la paraula?

Sr. Batista: Si fins se pot rascar una firma, com no's pot perdre una paraula?... ja veig que això't fa mal efecte...

Batistet: Ni me'n fa, ni me'n deixa de fer... Ja estic aveçat a tot!... Però, consti que no dotar-la, és abandonar a la Mariagna.

Sr. Batista: Benèit!... Perquè no vui abandonar-la, no la doto!... Ja! Ja!... No vui donar-li lo dels... nebots!... No diuen que n'hi ha de generosos?... Doncs vui veure qui se l'endú de franc... Me sembla que no't convé, veritat?

Batistet: Lo que fa vostè amb ella és una infamia.

Sr. Batista: An ella... o a tu?

Batistet: És lo meteix.

(Entra d'una revolada al despatx.)

Sr. Batista: No n'hi ha poca de diferencia!

(El Sr. Batista el mira sortir, somrient. Després obra la caixa, i's mira'ls bitllets extasiat.)

Escena X

(Sr. Batista, Caterina i Mariagna)

Caterina: Batista, aquí tens la tila.

Sr. Batista: (tancant la caixa de cop) No la vui!

Caterina: Però no me l'havies demanada?

Sr. Batista: No'n vui, te dic... Ja saps que't tinc donada ordre que quan me vegis a la caixa, te'n vagis!... Primer és la caixa que tu.

Mariagna: (prenent la taça) Vol que jo li deixi aquí sobre, padrí?

Sr. Batista: Si, Mariagna!... Tu, si!

Caterina: Que Nostre Senyor m'ajudi! (se'n va.)

(El Sr. Batista s'apropa a Mariagna.)

Mariagna: Padrí!... Què té?... Què té am la pobra mare?... Per què la maltracta d'aquêt modo?

Sr. Batista: Deixa-ho estar!

Mariagna: No, perquè jo tinc fam de veure carinyo aprop meu!... Conti els anys que vaig passar entre aquelles parets tan fredes, sense que ningú s'abracés, que's besés, que'm dongués aquell caliu de bondat que dóna'l veure la gent que s'estimen!... Jo'n tinc necessitat, creguim, de veure algú que s'abraça!

Sr. Batista: (tancant la porta de les habitacions) Que no t'estimo jo?

Mariagna: Si, però no m'ha entès.

Sr. Batista: Prou que t'he entès, però d'ella no me'n parlis. T'ho mano!

Mariagna: Perdoni!

Sr. Batista: (apropant-se-li) No la puc veure!... No hi puc fer més!. Me fa nosa!... La voldria treure de casa!

Mariagna: Què diu?

Sr. Batista: Si, la voldria treure de casa!... I com que no sé com treure-la, com més bona és, mes me desespera!

Mariagna: Jesus del cel!

Sr. Batista: Te vui a tu, jo.

Mariagna: Però si'ns pot estimar a totes dugues.

Sr. Batista: No! No pot ser. Te vui a tu sola. Entens? A tu sola!

Mariagna: (amb energia) Padrí: si jo sapigués que'l meu carinyo, li té de pendre'l qu'és ben seu, ja sap que li estic agraïda, però me'n tornaria allà ont era!

Sr. Batista: (espantat) No!... Això no ho facis!... Això no més ho dius per dir, veritat?

Mariagna: No ho faré, perquè'm fa pena!... Que me'n vol fer vostè de pena?

Sr. Batista: Que no saps que no, tontota?... Té, vols diners?

Mariagna: Vui tranquil·litat!

Sr. Batista: A mi'm diuen mesquí, però no ho soc!... Que no és veritat que no ho soc?... Que has obert mai la boca per demanar-me alguna cosa que no hagi obert el portamonedes?... Que no ho veus qu'estic encegat per tu?

Mariagna: I jo també l'estimo a vostè!

Sr. Batista: Però d'un modo diferent. Jo'm perdria per tu, i tu no't perdries per mi!

Mariagna: Però i per què'ns tenim de perdre?... (acariciant-lo.) Jo lo que vui és que vostè cambii, padrí meu!... I canviarà, veritat?... Veritat que d'aquí endavant serà un altre, i la tractarà bé a la mare, i que no la renyarà més?

Sr. Batista: Lo que vulguis. Per tu, fins d'això soc capaç!

Mariagna: No per mi. Per ella. Per totes dugues. Veritat, padrí?

Sr. Batista: Per totes dugues, però per tu... Escolta-m. Escolta-m, Mariagna Jo no havia estimat mai a ningú. Tal com te dic, ningú!... No més pensava en fer diners, en fer diners, en enriquir-me. Quan seràs ric, sempre'm deia, podràs estimar a la que triis. Tot-hom te voldrà, tot serà teu; podràs anar an el mercat del món aon se ven l'estimació, i pendre la que t'agradi. Ara ho soc de ric, ho soc molt, molt més de lo que tot-hom se pensa; però la joventut me passa i soc avaro del temps, perquè'm dic a mi mateix: "Si no cuites, ja serà tart, i no't valdrà'l ser ric", i quan penso qu'és la meva dona la que'm priva d'escullir, m'empenyaria l'ànima an el diable i an ella la trinxaria!

Mariagna: Déu meu!... Me fa por!

Sr. Batista: Si ane tu no te'n tinc de fer!

Mariagna: No'n té prou de la meva estimació de filla?

Sr. Batista: No; perquè no me'n ets de filla!

Mariagna: Què vol dir?... Que no és lo mateix que si ho fos?

Sr. Batista: Però no ho ets!

Mariagna: Que m'aborreix?

Sr. Batista: Al contrari! Si t'estimo més que mai! Si't vui més que mai! Si aquèts quaranta anys de fer diners els donaria tots, tots per tu!

Mariagna: Déu meu! I que no'n té prou, digui, de tot el meu agraïment?

Sr. Batista: No. L'agraïment que tu vols dir, l'estimen els pares. Ells si, però jo no ho sóc el teu pare!

Mariagna: (cridant i fugint) Mare! Mare!

Sr. Batista: Calla, et dic, i vina. Vina aqui! (agafant-la per la ma i fent-la seguir.) Vina i no tinguis por. Vina (obra la caixa) i mira! (traient paquets.) Veus això? és or! Mira-l bé qu'és or! i tot serà per tu quan me mori, si m'escoltes i'm segueixes!

Mariagna: Padrí! fa estona que sospito, i fujo de la sospita com si'm perseguis una serp! Encare hi és a temps! No acabi de dir lo que vol dir-me!

Sr. Batista: Mira-l, et dic. Això que llueix són vestits, són cotxes, són joies, són teatres, són enveja dels que no'n tenen, són celos de les altres dònies, és la consideració del món! Amb aquesta lluentor podràs tenir lo que vulguis!

Mariagna: Podré tenir lo que vulgui, i vostè no pot tenir-me a mi!

Sr. Batista: Et portaré fòra de casa... Ens en anirém!... Ens quedarém... Lo que't sembli! Faré tot lo que'm demanis. Què hi dius? Contesta-m!

Mariagna: Que'm fa horror! Que'm fa repugnancia! i que més que res... em fa tristesa! (plorant.) Cóm me podré estar aqui, d'aquí endavant, després de tanta maldat?

Sr. Batista: Això són preocupacions.

Mariagna: Calli!

Sr. Batista: Que no veus que tens de ser meva!

Mariagna: Mai!

Sr. Batista: Tinc molt poder perquè ho sigues...

Mariagna: Jo no tinc el que vostè diu, pero tinc una força més gran!

Sr. Batista: Quina, infeliç!

Mariagna: Tinc la virtut!

Sr. Batista: Llamp del infern! I am què's compra la virtut?

Mariagna: Amb amor pur!... No amb aquêt seu!

Sr. Batista: Però si jo no'n puc tenir d'altre! Si estic lligat per tenir-ne d'altre! Si faria un crim per deslligar-me! Escolta-m! Escolta-m, Mariagna! (va per agafar-li la mà.)

Mariagna: Aparti-s de mi, li dic. Desde ara ja no té dret a tocar-me-la mai més la mà! La seva pell em repugna!

Sr. Batista: Seràs meva! Ho seràs! De què m'hauria servit escanyar tants pobres miserables i espremer tantes fortunes, si no t'hagués de tenir? Tirar-te un munt de víctimes als peus perquè tu les trepitjessis?

Mariagna: Quin horror!

Sr. Batista: Ets esclava! ets dòna, ets meva, i tindràs que cedir! No trobaràs qui't defensi!

Mariagna: Que no, diu? Batistet! Batistet!

Sr. Batista: A qui crides, desgraciada!

Mariagna: A qui'm defensi! A qui'm deslliuri!

Sr. Batista: Ja! Ja! Ja! Aquêt si que ni per virtut. Que no veus qu'és el meu deixeble?

Escena XI

(Els meteixos, Batistet, D^a Tulia, Sr. Farnell, i després Rafel i Sr. Pepet)

Batistet: Qui'm crida?

Mariagna: Jo!

Batistet: Què hi ha?

Mariagna: Hi ha que't crido, perquè t'havia promès una resposta.

Batistet: És veritat.

Mariagna: He dit... que pensaria... i he pensat... i aquella paraula que'm demanes, te la dono... ens prometerem quan vulguis.

Batistet: Que ja saps lo que ha dit el tio?

Mariagna: Ell... volguent-ho tu, i volguent-ho jo...

Batistet: Doncs, el tio no hi ve bé.

Sr. Batista: Jo o tu?...

Batistet: Vostè m'ha dit fa un moment...

Sr. Batista: T'he dit que no li dava dot.

Batistet: Però vostè...

Mariagna: Prou! prou, per Déu! Infames! Tots! Tots són uns infames!

Batistet: Però, a què ve això?

Mariagna: Mateu-me, Déu meu! Mateu-me tots d'una vegada, qu'al menos em tindreu compassió!

(Plora.)

Batistet: A què venen aquets plors?

Mariagna: Què puc fer més que plorar? Què pot fer una infeliç com jo, si no tinc res més que llàgrimes! Em vui morir!

Sr. Batista: Vaia, prou!

Mariagna: (cridant am desespero) Em vui morir!

Dª Tulia: (sortint) Què són aquets crits?

Sr. Farnell: (sortint) Què passa?

Mariagna: Una infamia! Que'l seu fill és un malvat! I'l senyor Batista un malvat! i tots! tots són uns malvats!

Dª Tulia: I què t'ha fet el meu fill, perduda?

Mariagna: Què m'ha fet? Ni's pot dir lo que m'ha fet. És tan horrorós lo que m'han fet, que taca'ls llabis no més de dir-ho!

Sr. Farnell: La que deu tacar aqui, és ella!

Sr. Batista: Deixeu-la!

Dª Tulia: Totes! Totes surten de mala índole!

Mariagna: Si, totes sortim de mala índole! perquè'ns hi tracten am mala índole! O ens guarden per pietat, o volen enlluernar-nos amb or!

Dª Tulia: Quin descaro!

Mariagna: Amb or! I jo no'n vui d'or! Vui carinyo! Vui això que no he trobat mai! Això que no'm varen deixar an el torn, al llençarm-hi com una nosa!

Dª Tulia: Perquè tu no'n saps d'estimar!

Mariagna: I a qui he d'estimar si no puc! Si encare no vaig per abraçar, em trobo que abraço a cossos morts! Això és pitjor que l'inclusa! Allí s'és un farcell que's deixa. Aquí un farcell que s'aprofita!

Sr. Batista: Vaia, prou!

Mariagna: (prenent una resolució) Me'n vaig!

Sr. Batista: Aôn?

Mariagna: Me'n vaig!

Sr. Batista: Calma-t, et dic. Tot passa! (als parents) I vosaltres, a callar!

Dª Tulia: Encare gosas defensar-la?

Sr. Batista: I què tinc de defensar! però ont anirà la criatura?

Mariagna: A casa! A la Misericordia! A no esperar res, a resar! A acostar-nos les unes a les altres, com els aucells a la gavia!

Sr. Batista: No tens dret!

Sr. Farnell: No n'ha de tenir!

Mariagna: Alli sempre's té dret d'anar-hi. Alli és com el fossar de la vida!

Dª Tulia: Deixeu-la, si és el seu gust. Si vol ser esclava, ella és ben lliure!

Mariagna: Traidors! (Al ser a mitja sala entra'n Rafel.)

Rafel: Qu'és això? On vas?

Sr. Batista: Vol anarse-n!

Rafel: Tu, Mariagna, vols anar-te'n?

Mariagna: No ho sé!

Rafel: I gosaries deixar-nos?

Mariagna: (mirant fixo an en Rafel i arrancant un gran plor) No! No! Ja no goso! Em quedo! (se'n va poc a poc cap al quarto, dient:) Em quedo! Em quedo!

Teló

Acte tercer

(Una sala-despatx, amoblada am cert luxu, però de mal gust. Al fons la porta d'entrar i una finestra; la de les habitacions a un costat, i a l'altre la de l'escriptori. Un piano, dos candelabres am varies espelmes, sobre un tocador, i al mig del pany de paret, la caixa.)

Escena I

(Sr. Batista i Batistet)

(El Sr. Batista's passeja amunt i avall. En Batistet està dret al devant de la porta de l'escriptori.)

Sr. Batista: (donant ordres) Cridar junta d'accionistes.

Batistet: Molt bé diu.

Sr. Batista: Escriure un volant a la societat de "seguros sobre la paternitat" dient que avui no podré presidir. Renovar aquells pagarés... i dir-me els canvis d'aquesta tarde.

Batistet: I res més?

Sr. Batista: Ah! Cobrar de la viuda aquells vint duros del difunt.

Batistet: Me'n puc anar?

Sr. Batista: Escolta. Escolta. Me sembla que no podran pas criticar-me els teus pares, després de lo que he fet per ells!

Batistet: Estàn molt contents.

Sr. Batista: Comprar els credits, al trenta per cent!... Que n'hi hauria gaires que ho haguessen fet, i això que'm feu passar per tacany!

Batistet: Ja sap que no hi perdrà res!

Sr. Batista: Però mentrestant jo'ls he obert crèdit, i en comptes d'anar a la presó, com hauria hagut d'anar, ara serà ben rebut per tot arreu, i si li hagues donat per la política, podria ser concejal, tot lo que volgués. Que'l que vol ser home públic, am tal de no tenir acreedors, pot ser tan públic com vulgui. La vida privada no conta.

Batistet: Té molta raô!

Sr. Batista: A mi també'm volien fer diputat. Diputat lliberal.

Batistet: No podia ser més indicat.

Sr. Batista: bueno. Els seguros. Els accionistes, i aquells vint duros de la viuda.

(En Batistet entra al despatx. El senyor Batista continua passejant-se.)

Escena II

(Sr. Batista i Sr. Pepet)

Sr. Pepet: Se pot entrar?

Sr. Batista: Es vostè, senyor Pepet?

Sr. Pepet: Jo meteix. Jo, que encara no soc mort per descuit; però no es que no tingui merits per morir-me!

Sr. Batista: Què té? Què li passa? Algun pago sospès, alguna quiebra?

Sr. Pepet: No s'alarmi, que no es res d'això!... Puc seure, senyor Batista?

Sr. Batista: Segui. No'n fem pagar res.

Sr. Pepet: Doncs tinc, lo que ja'm temia. Tinc que tinc massa anys per estar en vaga; que la meva edat vol trevall; que per tot-arreu aon vaig a cercar-ne, diuen que no'm volen pel meu bé, i que de tant volguer-me bé, 'm mataràn pel meu bé, si vostè no'm compadeix, i no'm deixa tornar al trevall.

Sr. Batista: Altre cop sortim amb això?

Sr. Pepet: Esperis, que ja li agradaràn els tractes. Ho he provat tot per no fer res, tot!... Però'n soc tant de tenedor, que fins quan sóc en un passeig, per exercir de vagancia, d'instint, el braç me va sol, i am la punta del bastó, faig teneduria a la sorra! Tot ho he provat inutilment. Els bancs dels passeigs els trovarà grocs de rapè, del que hi he anat escampant, seient-hi. Dels claustres de la Catedral ja me'n treuen. Ja semblo un sant corcat de la casa; i en quant a això de veure pujar obres públiques, las he anat veient pujar totes com si'm pujessen una casa. Aprop d'allà on visc feien un pont i fins m'hi portava una cadira. En fi, que'm migro, que'm consumeixo, i com que no tinc res que fer, tot el dia penso en la mort i encara que la vulgui... la temo!

Sr. Batista: (qu'ha anat tapant-se taques de la levita, am tinta) bueno, què vol dir am tot això?

Sr. Pepet: Vui dir, que li demano un favor. Que'm deixi portar els llibres de franc. Encara que no més sigui el Major!... Aquell Major!... I li portaré amb igual voluntat que si fos el meu fill major, com si fos el meu hereu!... I trevallaré com avans fins que caigui de vellesa a sota les planes del llibre!

Sr. Batista: Calmi-s, home, calmi-s, i quedi-s. Qui és capaç de negar-li res am la forma que ho demana.

Sr. Pepet: Oh, gracies!

Sr. Batista: Sobre tot... que no ho serà de franc. Pensaré am vostè an el testament.

Sr. Pepet: Encara que se'n descuidi, gracies!

Sr. Batista: Vostè és home de confiança, i ja que se'm presenta tan... noble, li confiaré el llibre-inventari. Ja veu, el llibre-inventari, que no l'he confiat

mai a ningú! (am veu baixa.) Veurà que la casa ha pujat, ha pujat més de lo que vostè's pensa!... Jo estimo els diners, veritat? Doncs encara més ells ane mi!

Sr. Pepet: No fan més que correspondre-l.

Sr. Batista: Al principi els tenia d'arrencar de les entranyes d'alli on fossin. Doncs ara... ara venen sols!... Sembla que'ls altres els reclamin, i van venint, venint al parany, i que quan hi son, ah, quan hi son!... Li juro que no se'n escapen!

Sr. Pepet: Torçada de coll, á dinero!

Sr. Batista: Torçada de secret, i a la fosca!... Però, això si, anant modestament com vaig, soc president de cent caixes, conceller de molts ferrocarrils, de tot, de tot lo que vulgui ja soc! Me volen la firma, senyor Pepet. Si els hi enviés a mi mateix, pot-ser me farien mala cara; però si els hi envio la firma, la guarden a l'escaparata comercial, com qui guarda una reliquia.

Sr. Pepet: I digui-m, senyor Batista, és felíc?

Sr. Batista: No encara, però ho seré.

Sr. Pepet: Encara vol més?

Sr. Batista: Vui... vui lo que no puc tenir, però que tindrè un dia o altre.

Sr. Pepet: Si vostè's queixa, ai, senyor! què tindria de fer jo, pobre tenedor de mi! Vell, am tots els fills escampats, també per això de fer fortuna!... Pobre!... Viudo!

Sr. Batista: Viudo i es plany?... Que no sap lo que vol dir ser viudo?

Sr. Pepet: Si, senyor.

Sr. Batista: Vol dir ser lliure, senyor Pepet!... Vol dir treure-s els destorbs! Aquells destorbs que hi ha a la vida, que tiren tots els plans per terra!

Sr. Pepet: Els plans diu?

Sr. Batista: Si; la meva dona encara és viva. No és que conti per res a la meua vida, però ja ho sap que'm destorba, i jo, no soc capaç de fer-li cap mal, però voldria...

Sr. Pepet: Jesús!

Sr. Batista: Voldria... que ja qu'està malalta... no ho sé lo que voldria; però'l cas és que'm destorba! Que no puc obtenir, mentres visca, lo que voldria obtenir, i que vui, costi lo que costi, an ella!

Sr. Pepet: A la Mariagna?... Encara, senyor Batista?

Sr. Batista: La vui!... No s'ho pot figurar com la vui!... La vol el meu cos, la meua ambició; la meua sang; els ulls que se me'n van darrera d'ella, els llavis que se m'hi apropen, tot jo! Tota la joventut qu'he estalviat, que se m'encen com una flama!

Sr. Pepet: Però vostè està fòra de sí!

Sr. Batista: I la tindrè!... I serà meua!... I no li valdrà la virtut, aquella virtut que'ls hi prediquen an aquestes cases de misèria!... La tinc setiada per soletat, per despreci, pels parents!... Fins per fam la setiaré, si convé!... I comparant la seva pobresa am lo que podria tenir!... Caurà, vaia si caurà! L'or seria una cosa inútil, si no fes aquèl miracle! i l'or els fa tots els miracles!

Sr. Pepet: I li donaria la fortuna?

Sr. Batista: Tot li donaria!... De moment, tot!... Després, estàn serè... potser li tornaria a pendre. (se sent parlar an el corredor.) Però ara... el secret!

Sr. Pepet: No tingui por, senyor Batista. Li anava a dir que soc un panteon, però és massa per mi. Soc un ninxo.

(El Sr. Pepet, veient entrar gent, saluda i entra al despatx.)

Escena III

(Sr. Batista, Sr. Juliá, Lola i Joan de Penya)

Sr. Juliá: Hola, Batista!

Sr. Batista: Déu vos guard!

Lola: Venim a dar-li una sorpresa. Una sorpresa que no li haviem volgut dir, perquè encara no era cosa certa.

Sr. Juliá: Perquè encara no era oficial.

Sr. Batista: Què hi ha?

Lola: Soc promesa, i venim a presentar-li el novio. Ai, tío, estic molt contenta! Juan! Juan! Aquí li presento en Juan de Penya!... El meu tío!

Penya: (que s'havia quedat al fons, distret) Ja! Ja!... Si és aquell!

Sr. Batista: Aquêt jove és el promès?

Lola: Si senyor que ho és... Perquè ho pregunta d'aquêt modo?

Sr. Batista: Per... res. Però quan l'he vist entrar, vos ho confesso, em creia que venia... per negoci.

Lola: Ai, ai!... Que'l coneix, tío Batista?

Sr. Batista: Molt!

Penya: Molt!

Lola: Quina sòrt!

Sr. Batista: Sòrt, per qui?

Sr. Juliá: Sòrt per tots. Perquè no sent un desconegut, el podras guiar i protegir!

Sr. Batista: L'he... protegit moltes vegades!

Lola: (ignocentment) No pot ser!

Penya: Si, dòna. Sempre m'ha tingut molt interès. Un interès molt crescut. Que no es aixis, senyor Batista?

Sr. Batista: No crech que vostè hi hagi perdut res!

Penya: Jo, no!... Jo mai puc perdre!... D'aquells tractes n'han vingut els altres, i si no arriben a ser... els seus concells, no'm caso!

Lola: No'ls entenc!

Sr. Juliá: Nosaltres no hi entenem am comerç, però ells am mitges paraules s'entenen!

Penya: I tal si ens entenem!... I de temps!

Sr. Batista: I ara, ja no'n fa d'aquells... tractes?

Penya: Ara ja he fet la joventut!... Ara'l papá 'm fa fabricant. M'ha donat una de les fàbriques i m'ha dit: "Té, noi, aquí la tens!... Que trevalli!"

Sr. Batista: I vostè trevallarà?

Penya: No li he dit jo. Li he dit la fàbrica.

Sr. Batista: Però vostè hi tindrà d'estar al frente!

Penya: I cah, home. Li donaré corda i que marxi.

Lola: Ja! Ja! Qu'és graciós!

Penya: Jo, a fer de casat; l'automovil, el cassino, el cavall i distreure-m tot lo que pugui. Me penso que'm portaré bé.

Lola: I jo també m'hi portaré bé, si Déu ho vol! Havem pensat arreglar-me pis!... Quin pis!... Un quarto blau, un de groc, un de morat!

Sr. Batista: Una bandera!

Lola: El menjador, modern estil; cadires, taula, bufets, tot una cargolamenta. Després bany, banyera de matrimoni, i tindrem un criat a la porta que no farà més que obrir i tancar.

Sr. Batista: Pobre casa!

Lola: I els vestits! Jo ja voldria ser casada no més que per posar-me'ls vestits.

Sr. Batista: I qui ho paga tot això?

Penya: Qui ho té de pagar, nosaltres...

Sr. Batista: Calleu, que fins me fa engunia de sentir-vos!

Penya: Per què?... Perquè'ns gastem els diners?... El que'n té, bé té de gastar-los. Que no trova que tinc raó, papá?

Lola: Ai!... papá!... Ja li diu papá!

Sr. Juliá: Segons.

Sr. Batista: No!

Penya: Ja sé que no és d'aquêt parer, però es aixis.

Sr. Batista: Que no, dic. Me poseu nerviós de sentir-vos!

Penya: Perdoni, senyor Batista; però no veu que si no'ls gasta vostè, els hi gastaran els hereus?

Lola: Qu'és graciós!

Sr. Juliá: Alto, Juan, alto. Segons els hereus que trovi.

Penya: Els que siguin!... Tots son iguals!... Si fos jo, els hi juro que'n faria feina.

Sr. Batista: Ho tindr  present... nevot!

Penya: Ja li pot tenir de present. A mi tots els diners que'm deixessin, si fos, no poguent-los gastar, els tornaria al difunt.

Sr. Batista: Doncs, sàpiga, jove, que'l difunt, que també podria ser jo, no pensa del mateix modo!

Penya: Són parers, senyor Batista!

Sr. Juli : Vaja, parlem d'una altre cosa!

Sr. Batista: Ja havem parlat prou, i fins massa. Treballar tota la vida perquè despr  els escampin! Això, que'ls escampin! qu'és lo que'm fa més fredat! Si al menos els llensessin d'un cop, tots d'un cop, hi hauria algú que'ls reculliria i podria montar un'altra casa! Però tirar-los per aqui i per all , i repartir-los per tot-hom. Vaja, aneu! Aneu-vos-en del meu devant, que fins em fa horror de pensar-ho!

Lola: Pero, tio!

Sr. Batista: Si voleu veure la tia,  s dintre. Jo me'n vaig perquè'm feriria.

(Se'n va al despatx.)

Escena IV

(Sr.Juli , Lola i Joan de Penya, i després Mariagna)

Penya: Ja! Ja! Quin home més estrany! Quin tipo!

Sr. Juli : I que m'haveu fet patir, criatures! Que no veieu qu'és un egoista, i que sentint les vostres idees ens tirar  a tots al carrer!

Penya: Que's pensa qu'he fet una planxa! Si'l conec m s que vostè, perquè'l conec per experiència! però m'agrada fer-lo rabiar. Ja! Ja! Avui canviar 'l testament!

Lola: Quines sortides!

Sr. Juliá: I nosaltres hi perdrem...

Penya: No hi fa res. Si encare viurà cinquanta anys aquêt tio. Amb els homes d'aquesta mena, un fa lo que vol tota la vida, i aixís que veu que van a morir, però de serio, un s'arrepenteix amb un quart. Ell firma'l derrer, i ja està. El derrer és sempre'l que conta!

Lola: Si qu'és veritat!

Penya: No ho ha de ser! Si jo he nascut per fill de família! D'això d'heredar en sé la prima! Veu qu'és l'única feina que tinc!

Lola: Ademés, papà, a qui vol que ho deixi? Al principi ens vam alarmar am la Mariagna... però ara, ja ho veu: fins la fa servir de cambrera!

Penya: I qui és la Mariagna?

Lola: Tens raô que no t'ho havíem dit! No és ningú! la pobre! Una infeliç de l'Hospici que va adoptar... perquè sí. Per acontentar la seva dòna.

Penya: I què li tinc de dir jo, cosina?

Lola: I ara! Jo no li he dit mai! Déu me'n guard! Si li pogués dir no més a soles, encare, però no veus que m'ho diria ella a mi, i m'ho diria devant de la gent! I quina vergonya que'm daria!

Sr. Juliá: Ja ho tinc. Diga-li cosina... adoptiva.

Penya: Es massa llarc.

Lola: Doncs, tracta-la de tu... que per això ets noble.

(Mariagna surt amb un plomero, vestida de minyona.)

Sr. Juliá: Mira, aquí la tenim.

Penya: No és mala.

Lola: Que la vols coneixe?

Penya: Si; presenta-m-hi.

Lola: I ara! presentar? Una noia aixis es coneix, però no's presenta!

Escena V

(Els meteixos i Mariagna)

Lola: Mariagna! Escolta. Vina aqui!

Mariagna: Què volen?

Lola: Veus aquêt jove? És el meu promès.

Mariagna: Me'n alegro! Que per molts anys!

Sr. Juliá: No, molts anys promès, que no ho siga.

Mariagna: Si és promès, suposo qu'és per casar-se!

Penya: Molt ben dit!

Lola: (amb aire de protecció mofeta) Si és molt aixerida la Mariagna! Tal com la veus, sap tocar el piano, sap de dibuix, i si convé sap espolsar els mobles. Que't penses qu'és poc instruida? Si hagués pogut anar en bons col·legis, aixis com ha hagut d'anar aont ha anat, avui com avui, ben vestida, s'hauria pogut fer am lo mellor!

Mariagna: Que vol dir que'm faig am lo pitjor?

Lola: No, dòna. Volem dir el gran món!

Penya: Jo l'hauria presentada als amichs.

Lola: I jo a totes les meves amigues! Perquè jo l'estimo molt! Molt l'estimo!

Mariagna: Molt!

Lola: Es qu'és veritat que l'estimo. Encare que una no volgués, acaba per encarinyar-se!

Mariagna: Perquè faig pena, veritat!

Lola: No ho sé perquè.

Sr. Juliá: Per filantropia.

Lola: Mira. Si l'haguessis vista vestida de senyoreta, semblava d'una bona casa.

Mariagna: Bueno. Ja m'han ensenyat prou? Si'm volen tenir compassió, tinguin-me: estàn en el seu dret! però tinguin la delicadesa, al menos, de no demostrar-ho!

Lola: Aném, que no he vist mai criatura més esquerpa. Si no la tracto am mimo... l'aborreixo; i si la tracto am carinyo, s'enfada. No sé cóm s'han de tractar certes noies.

Mariagna: No protegint-les am desprecis.

Lola: Però, si jo...

Sr. Juliá: Vaja, passa i no't rebaixis am discussions de cert género...

(El Sr. Juliá, Lola i Joan de Penya entren a les habitacions. La Mariagna continua arreglant la sala.)

Escena VI

(Mariagna, Batistet, i aviat Dª Tulia i senyor Farnell)

Batistet: Mariagna, diu el tio cóm té'l brenar.

Mariagna: Pregunta-ho!

Batistet: Aixó és cosa teva.

Mariagna: Això és cosa de la minyona.

Batistet: La minyona ets tu.

Mariagna: En faig, però no'n sóc.

Batistet: És lo meteix.

Mariagna: Ja ho saps tu que no és lo meteix. Mala ànima.

Batistet: Ah! ja l'aplicaràs aquêt orgull!

Mariagna: Si me'l tens de fer aplicar tu...

Batistet: Tots te'l farem aplicar! Que no veus que amb el teu genit t'has fet aborrir de tot-hom?

Mariagna: Encare gosas parlar, mal home!

Batistet: El tío no't pot veure!

Mariagna: El tío'm pot veure massa!

Batistet: Ja! Ja!... Ja's coneix!

Mariagna: Tu no ho coneixes, estupid!

Batistet: Mira com parles, Mariagna!

Mariagna: Doncs, deixa-m!... Deixeu-me estar tots!... Si no vos demanore més!... Aborriu-me, però deixeu-me!

Batistet: Fins en Rafel? El teu novio... ideal?

Mariagna: Si en Rafel fos el meu novio, al menos no faria com tu! No voldria comprar-me com tu! No'm regatejaria com un moble!

Batistet: Si volgués, dius!... Que vol tens de dir!... Que't penses que vinc de Babia? Que no comprens que jo ho veig tot i no dic res al tío Batista, perquè també't vui protegir?... Fent els ulls grossos, com ara faig, te dono a tu per la banda, i nosaltres no hi perdrem gran cosa!

Mariagna: Que n'ets de malvat!

Batistet: Ja! Ja! Ja!

Mariagna: Deixa-m, te dic! Deixa-m en pau, que jo no he nascut per tanta infamia!

Dª Tulia: (entrant) Ja hi tornem a ser?

Batistet: Sempre!

Sr. Farnell: Què hi ha de nou, ara? Quina'n passa?

Batistet: (entrant al despatx) Ella li dirà, que jo no'm puc entretenir am bestieses!

Escena VII

(Mariagna, Sr. Farnell, Dª Tulia i després Caterina)

Dª Tulia: És dir que ja hi tornem a ser!... Quin dia! Quin dia, Senyor, més fatal, el que vas entrar an aquesta casa!

Sr. Farnell: Jo ja ho preveia! Tot lo que ha passat, ja ho preveia!

Mariagna: Però'm volen deixar en pau, per l'amor de Déu i dels Sants?

Dª Tulia: Si ets tu que has portat la guerra!... Si aquesta casa, avans d'entrar tu, que aixis Nostre Senyor t'hagués aturat, era una verdadera baça d'oli!... Si tots anavem a la una!... Ves si no hauries fet mellor de no moure-t d'alli ont eres!

Mariagna: Alli ont era, no hi vaig anar jo!

D^a Tulia: Quan t'hi varen deixar, ja van saber lo que feien!

Mariagna: Si varen venir-me a buscar, quina culpa hi tinc, infeliç de mi!

Dª Tulia: I si no te'n has entornat, quina culpa hi tenim nosaltres?

Sr. Farnell: Mira que't desboques, Tulia!

Dª Tulia: Ja ho diré jo, perquè no te'n vas anar aquell dia! Perquè al veure que'l nostre noi se t'escapava dels dits, ja volies fugir, de moment, però després vas reflexionar, i vas dir-te a tu mateixa: No queda'l padrí Batista? Doncs el padrí Batista... etzétera.

Mariagna: Jesus del Cel!... Digui què vol dir aquesta nova infamia! Digui! Què pensa de mi? Cuiti! Què pensa!

Sr. Farnell: Vaja, prou!

Dª Tulia: No penso mal, ni penso bé. Però sé que tu devias dir-te: El tío Batista, és vell; la tia, no conta; doncs anem-li donant esperances! Fins fa vergonya de dir-ho!... Saps que fas tu? No saps que fas? Fer passar an en Batista am raons, vet-ho-aquí! Al menos l'estimessis d'un cop, que pot-ser veien-te com ets, acabaria per avorrir-te!

Mariagna: Mare! Mare!... Vagi-sen! Vagin i no'm tentin més a fer mal!... Per lo que encara puguin estimar, els ho prego!... Els ho pregaré de genolls!... Deixin-me sola!... No'm matin!

Dª Tulia: Si, deixeu-la estar, pobreta! Ets tu la que te'n tens d'anar! Ussurpadora! Sobrevinguda! Inclusera!

Mariagna: Mare! Mare!

Caterina: (sortint) Què hi ha? Què vols?

Mariagna: Mare!... Vui parlar am vostè!... Digui-m an aquesta gent que surtin, que tinc de parlar am vostè!

Dª Tulia: Si volem!

Mariagna: Si encara tenen rel·ligió i tenen de condemnar-se, surtin!...
Demano confessió am la mare!

Sr. Farnell: (a Dª Tulia) Anem! Anem, te diuen!... No precipitem les coses!
(Dª Tulia i Sr. Farnell entren a les habitacions.)

Escena VIII

(Mariagna, Caterina i després Sr. Pepet)

Mariagna: Mare, digui-m una cosa! Diguime-la am tot el cor! Com si tingues a Jesus al devant! Digui-m si sospita de mi! Si té algun dupte de mi! Si hi ha res a la meva vida que pugui intranquilisar-la!

Caterina: Si!

Mariagna: Si, diu?

Caterina: Si!... Jo no hauria gosat dir res!... Fa vuit anys que callo i no hauria parlat mai! Però'm demanes que contesti, com si estigues al devant de Jesus, i que he de dir sino la veritat? Dupto, no sé de què dupto, però dupto!

Mariagna: Mare! Mare meva!

Caterina: Me faràs plorar!... Ploraré!... Si, filla, ploraré!... Però duptaré!

Mariagna: Però què pot dir de mi? Què li he fet?

Caterina: Sento qu'en Batista ja no és meu! Que se me'n va, que ja és com si jo no hi fos, i que ja no conto per res, ni per demanar-me tila!... Al començament de ser casats, un dia fins me va pegar!... Vaig plorar, molt vaig plorar!... Però, tot plorant, pensava: "Et vol, t'estima aquest home!" Després me va tractar com un gos; ja ho saps tu; però quan m'havia lligat, me dava pa, m'amanyagava, per pena; me rebia darrera la porta, i ara... ni ho sap que hi sigui!... Després me va tenir odi, m'hauria llensat... i are, ni això; ni odi'm té. Res... Res!... Se veu que desitja que'm mori!... Però ni

això'm diu! Res no'm diu!... Me deixaria morir qualsevol hora, sense ni donar-me les gracies!

Mariagna: I jo'n tinc la culpa, mare meva?

Caterina: Si; perquè de tu se'n adona!... Ne diu mal. Ne diu bé!... Te compraria lo que volguessis, i't pegaria, si gosés!... Jo l'estimo an en Batista!... Tal com és i tot, l'estimo!... Que'm deixi morir, ja que no'm vol, que ja moriré com ell desitja!... Moriré llepant-li la mà!

Mariagna: I no hi ha modo de que'm cregui! Miri-m i'm veurà ignoscent!

Caterina: Ja no hi veig prou!

Mariagna: I ja no m'estima?

Caterina: Això si! També ets una desgraciada!

(El Sr. Pepet surt del despatx, i va a cercar papers a la taula-escriptori.)

Mariagna: Diguim-ho! Diguim-ho que no'm creu culpable!

Caterina: (anant-sen a les habitacions) M'has dit que jurés!... Doncs no ho sé!... T'estimo! T'estimo, sigues com sigues!

Escena IX

(Mariagna i Sr. Pepet)

Mariagna: No ho vui!... No ho vui!... Senyor Pepet, vostè és l'únic!
Intercedeixi per mi!... Salvi-m, salvi-m!

Sr. Pepet: Pobre de mi! No'm creurien! No soc ningú jo, perquè'm creguin!

Mariagna: Vostè tampoc, Déu meu del cel!

(Cau, plorant, sobre'l respaldo d'un silló.)

Sr. Pepet: Ningú'm creuria, filla meva!... L'home que no cobra, no és ningú! Ja ni'm renyen! Ja no soc un home! Ja no soc més que un pobre home! I soc vell, molt vell, i tu ets jove!... L'unic que't puc donar és lo que no tinc, esperança! Res més que un rajet d'esperança!... Vaja, no ploris, que no t'està bé el plorar!... (plorant) Jo mai he plorat!... No fa home!

Batistet: (de dintre) Senyor Pepet!

Sr. Pepet: Ja vaig! (aixugant-se les llàgrimes.) Que un no tingui ni temps d'entretenir-se an aquestes cases de banca!

(Se'n va al despatx. Mariagna's queda plorant.)

Escena X

(Mariagna i Rafel)

Rafel: (entrant molt alegre) Ja hi tornem a ser? Quan jo dic que això és un regadiu de llàgrimes!

Mariagna: Em maten, Rafel! Em maten!

Rafel: Què hi hagut? Aveiam!

Mariagna: (plorant) Que no'm deixen viure! Que'm maltracten! M'insulten! Dupten de mi, i jo ja no puc més! Figura-t que'm tenen per una perduda! per un no res! Que pensen de mi lo més dolent, lo més baix que puguis creure, i que fins parlant em punxen com si parlessin amb agulles. Quina sort que hagi vingut!

Rafel: Molt bé. Ja has acabat? Doncs, m'alegro de trobar-te aixis!

Mariagna: De trobar-me aixis, em dius?

Rafel: Si, perquè aixis pendrem un determini.

Mariagna: Què vols dir?

Rafel: Lo que t'he dit altres vegades. Casar-nos i Santes Pasqües.

Mariagna: Ai, Rafel, el padrí no ho voldrà mai!

Rafel: Sense voler-ho.

Mariagna: No li gosaré demanar.

Rafel: Sense demanar-li.

Mariagna: I ho sabrà...

Rafel: Doncs, demanant-li. Com siga! Tu ho vols, jo també; doncs, per aquêt pas de casarse no's necessita altre cosa: dos que's vulguin, un capellà que beneexi, i jo beneïr al capellà que t'hagi fet meva per sempre!

Mariagna: No podrà ser, Rafel! No podrà ser!

Rafel: Deixa-ho per mi, si podrà ser. Jo dic les coses en broma, però no les hi faig en broma. I no perdem el temps en coses pràctiques, que fa persona de seny, i no està bé casarse am seny! (prenent una posició com si l'haguessin de retratar.) Mira-m! Mira-m bé!

Mariagna: Estic molt enguniosa, Rafel!

Rafel: Mira-m bé, et dic. No hi trobes un cambi an el meu aire?

Mariagna: Et trobo com t'he trobat sempre.

Rafel: Vaja, tu no sabràs mai de dibuix! No'm notes un aire de capitalista? d'home reposat? és dir: de diners?

Mariagna: (tristament) Rafel!

Rafel: Doncs, sàpigues que d'avui endavant sóc un altre. Tinc posició social. Tinc contracte per vendre tots els dibuixos que faci; tinc periodics que me'n demanen: que me'n demanen i que me'ls paguen; he cobrat una cosa que'n diuen censos, que no sabia que'ls tingués; i tinc tants bitllets de

Banc al seno de la cartera, i fins cartera tinc, que si'l tio me'ls vejés em creuria un home de mèrit.

Mariagna: De debó?

Rafel: I tenint tot això que tinc i tenin-te a tu, i estant glatint per estimar-te, com si'm tinguessin lligat d'una pata, voldries que'm quedés solter?

Mariagna: Quina alegria!

Rafel: Ademés, ja tinc pis, i moblat.

Mariagna: M'enganyes!

Rafel: Jo dono poques sorpreses, però altes. Vui dir que'l pis es alt, aixó si: enlaire! enlaire com el somni d'un poeta. Hi ha sala contemplació, quarto de carinyo, i per tot, lloc per estimar-nos! Al devant hi tindrem un terrat am flors, gran com aquesta taula-escriptori, pero com que les flors hi estàn estretes, s'estimen més i són més hermoses. A darrera hi ha un niu d'aucells sense ferme-n pagar més lloguer; fins aucells en llibertat tindrem! que t'esperen per coneixe-t! i de frente hi ha un balcó que no més s'hi veu surtir el sol. Mai el veurem pondre an aquell pis: és com els antics dominios d'Espanya!

Mariagna: Que deu ser hermós!

Rafel: Ah! I ja he comprat mobles, mobles nous! no com aquêts que són barniçats de llàgrimes!

Mariagna: Ja! ja! I què has comprat?

Rafel: De tot! Em sembla que fins en sobraràn! Caleixeres, taules, un piano vellet, però honrat, tocadors, pentinador per tu, despentinadors per mi, i tot lo de cuina, de saló, de menjador, de sala y de alcova! Quan he sigut a la botiga no tenia aturador. Fins volia comprar un breçol.

Mariagna: Qu'ets boig!

Rafel: Ara no més falta una cosa...

Mariagna: Què?

Rafel: Qu'estiris la mà, aixis, solemne, i que'm diguis que m'estimes...

Mariagna: Que si t'estimo, vols que digui? Perquè no me'n vaig anar d'aquí, prou que ho saps! sino per tu, no més per tu, per aquella mirada que vas donar-me! que'm va deixar sense poguer moure-m! Per qui hauria aguantat tot lo qu'he aguantat sino hagués sigut per tu? I perquè he sofert tantes tristeses si no m'haguessis dut l'esperança? Quan era a la Casa, contaven un quènto de por. Per tot era negre, per tot arreu sortien llops i bruixes, però al cap-de-vall de la negró sempre s'hi veia un llumet. Saps de qui'm ve a mi la claror?

Rafel: I que no m'apagaré mai! perquè saps aquells duptes que t'havia dit que tenia? Doncs, ja se'n han anat per sempre. Ara sé tres coses del cert: que't puc fer feliç, que t'estimaré tota la vida, i qu'ets l'única dòna que sàpiga que no té caricatura! Entre l'expressió que tens i la que't trobo, ni ha per fer pedre el cap a un sant, i jo no ho sóc, conta si me'n hauràs fet d'estrago!

Mariagna: I m'estimaràs a mi sola?

Rafel: Que no ho saps que no puc estimar a ningú més, i qu'encare que volgués no podria? Que no ho veus que m'he avesat a la claror dels teus ulls, i a les fosques no podria dibuixar? A dintre un globo, et vui tenir! però, això si, cada moment trencant el vidre per poguer-te fer un petó als llabis!

Mariagna: I si no pogués ser tot això?

Rafel: Cóm s'enten si no pogués ser? Serà!

Mariagna: Què passarà, Verge santa!

Rafel: Ja ho sé jo lo que passarà. A les bones, ens casarem aviat, i a les males... desseguida. Lo que sé és qu'estic decidit, qu'ens volem, i tot lo demés són paraules!

Mariagna: Què diràn, Senyor, què diràn!

Rafel: T'ho torno a repetir, paraules!... No faltaria més que aquêts brétols, que no t'han sapigut fer feliç, privessin que jo te'n fes!... Que un senyor que t'ha fet de pare, perquè no t'ha pogut fer d'altra cosa, are'm volgues fer a mi de sogre?... No trigaré gaire a explicar-li!

Mariagna: I tindré de fugir, Rafel?

Rafel: No!... Anarnos-en!

Mariagna: Sòls?

Rafel: Tinc qui't guardarà, i'l primer que't guardarà seré jo!... Que no tens confiança en mi?

Mariagna: Tremolo de lo que pot passar!

Rafel: Escolta lo que't vaig a dir. Si desde'l Cel, la meva mare, que hi és per bona i per santa, i la teva que també hi deu ser, per trista i per desgraciada, veuen com me porto am tu, l'una somriurà de véurens i l'altra plorarà de mirar-nos!... Me sembla que'm fas parlar en serio.

Mariagna: Soc tota teva i m'entrego com a un germà!

Rafel: Com els germans d'aquí casa?

Mariagna: Això no ho son germans. Son germanastres!

Rafel: Doncs les coses enllestir-les. Vinga paper o llapis i comencém la batalla! (anant a la porta del despatx.) Padrí! Padrí! Vingui!

(Surt el Sr. Batista)

Escena XI

(Els meteixos i Sr. Batista)

Sr. Batista: Què vols?... Altre cop junts? Què feu tant temps junts?

Rafel: Festejèm!

Sr. Batista: Pot-ser si... No m'estranyaria. Fa molt temps que ho sospito.

Rafel: Però lo que pot-ser no sospita és que festejèm i ens volèm casar.

Sr. Batista: Què dius?

Rafel: Li tornaré a repetir. Que'ns volèm casar i li demano consentiment.

Sr. Batista: Qu'ets ximple, o'l fas, o què vols dir?

Rafel: Li demanèm consentiment, per cumplir, si ens el dóna li donarém les gracies, i si no... també'ns casarém!

Sr. Batista: Prou bromes, que no estic d'humor!

Rafel: Ja que no'm vol creure a mi, pregunti-ho a la Mariagna!

Mariagna: Si, padrí!

Sr. Batista: Llamp del Cel!... I parreu de serio!... Tu!... Tu casar-te am la Mariagna!... Bah! Es necessita ser imbécil no més per imaginar-ho!

Rafel: No cridi i parlèm! Dongui-ns el permís a les bones, o sino'l pendrèm a les males!

Sr. Batista: Primer s'enfonzaria'l Cel, perdria tot lo que tinc, llençaria l'or pel balcó, avans de deixar-vos casar!

Rafel: Doncs ja'ls pot començar a llençar, perquè portèm un xic de preça!

Sr. Batista: I am quin permís?

Rafel: Amb el nostre.

Sr. Batista: Però si no't pots casar!... Si ets pobre!... Si ets pobre com una rata!

Rafel: Ella també. Estèm en paus.

Sr. Batista: Aneuvos-en! Aneuvos-en del meu devant! Aneu-sen, que'm surto de tino. Estupits!

Rafel: Ja'ns en anirém i no m'insulti, que també'n sé d'insultar, i no miraré parenteles!

Sr. Batista: Mariagna!... Vina!

Rafel: No's mourà!... Parlèm en pau i no m'inquieti.

Sr. Batista: (adelantant-se per agafar-la) A dintre't diuen!... T'ho mano!

Mariagna: (agafant-se an en Rafel) Rafel!

Rafel: Que no ho veu que li té por? Que no veu que té terror de caure a les seves urpes? Que no veu que, per esparver que sigui, no les hi clavarà les ungles, perquè's trovarà am les meves?... Miri que no li demano dot jo!... Que no li espero la mort jo!... Que no'l sitio com els altres!... Li demano consentiment, i res més que consentiment, i no per mi, per ella! Perquè estigui contenta ella! Dongui-l, i dongui-l aviat, perquè perdo'l temps d'estimar i'n soc usurer de carinyo!

Sr. Batista: Espereu-vos!

Rafel: Què vol fer? Aveiam!

Sr. Batista: Endur-me-la! Endur-me-la lluny d'aquí!... Aparedar-la, si convé!... Fermar-la!... Tancar-la!

Rafel: I aon la vol tancar, a la caixa?... Que no veu que s'ofegaria am l'olor dels bitllets de banc!

Sr. Batista: És meva!... És meva!... Jo la vaig anar a buscar!

Rafel: Doncs ara la vinc a buscar jo!

Sr. Batista: Soc el seu pare!

Rafel: Mentida!

Sr. Batista: Aniré a la Misericordia!

Rafel: Si la misericordia no ve aquí!

Sr. Batista: Aniré per justícia!

Rafel: I que sap vostè qu'és justícia!

Sr. Batista: Cridaré als veïns, als germans, a tot-hom, i'ls hi diré qu'ets un lladre!

Rafel: Un lladre, diu?

Sr. Batista: Si, un gran lladre!

Rafel: Doncs jo li ajudaré a cridar-los! (anant a la porta de les habitacions.)
Tio! Tia! Tulia! Vinguin! (anant a la porta del despatx.) Batistet! Vina!
Veniu!

Escena XII

(Els mateixos, Dª Tulia, Sr. Farnell, senyor Juliá, Lola, Joan de Penya, Batistet, Sr. Pepet i Caterina)

Sr. Farnell: Què vols?

Dª Tulia: Qu'és això?

Rafel: Vui... Vui tenir concell de família... per fer les coses amb ordre...
Seguin o quedin-se drets... com vulguin!

Sr. Juliá: Però què hi ha?

Rafel: Hi ha que'l tio Batista m'ha dit lladre, perquè estimo a la Mariagna i m'hi vui casar... i li demano, i com que no és seva, me l'emporto!

Sr. Batista: Mai!

Rafel: Hi ha que fa molt temps que'n veig de lladres, i callo; que veig infamies i baixeses i maldats, i'm callo; que veig jugar a la mort, i callo!... I callo!... I ja he callat prou!... Ja se m'ha acabat l'ironia! L'ironia no més serveix per despreciar rient. Però vostès no fan riure. Fan fastic!

Sr. Farnell: Per qui ho dius això?

Rafel: Per tots plegats! Que son uns cucs d'usurers! Caçadors furtius de diner! Enterra-honres! Sepulturers de tot lo noble, i butxins de tota hermosura!

Dª Tulia: Què ordinari!

(En Batista s'abalança cap an en Rafel. D. Juliá l'atura.)

Sr. Farnell: A una gent honrada dius això, perdulari!

Rafel: No a una gent honrada, a vostès!... A vostès, que no han mort oficialment, però que van matant de mica en mica! que si han de robar, roban am códic! que's titulen bona gent, perquè no han estat processats!... Aont és aquesta justícia!... Al que no li troven cedula, l'agafen per sospitós, i al que no li troven consciència, encara'l saluden i respecten!

Sr. Batista: O estàs boig, o t'haurem d'escurçar la llengua!... Què t'havem fet, digues, qu'hem fet, perdut?

Rafel: A mi, repugnància!

Sr. Batista: I a la Mariagna?

Rafel: Treure-la dels llims, aont era, per portar-la en un infern!

Sr. Batista: I haver-li donat el nom, que no es res?

Rafel: No!... El nom honra, quan ho és un nom; però'l seu no es un nom: és una rúbrica! una taca!... Un nom que va mullat am llàgrimes! un nom que si'm vingúes de vostè, ja me l'hauria borrat am benzina!

Sr. Farnell: Calla, pillo!

Sr. Juliá: Mal educat!

Dª Tulia: Murri!

Rafel: Ja! Ja!... Aixís! Aixís!... Are esbravin-se vostès, que jo ja'm trovo descansat!... Mariagna, anèm!

Mariagna: (apart a Caterina) Mare!... Me creu culpable?

Caterina: (abraçant-la) No, filla meva; ja hi torno a veure!

Rafel: Anèm te dic, Mariagna; que'l capellà s'impacienta!

Sr. Batista: (corrent a agafar a Mariagna) No te l'enduràs!... Veniu!... Detureu-los!

Mariagna: (fent un xiscle d'horror i corrent al costat de Rafel) No!

Sr. Farnell: Tots dos son majors d'edat! Per ells faràn!

Sr. Batista: No!... No sortireu!... Justicia!... Socorro!... Lladres!

Rafel: Ja! Ja!... No cridi als lladres!... Que no veu que aquí hi ha roba estesa?... A qui agafaràn, si venen?

Sr. Batista: A tu, que robes la noia!

Rafel: No la robo!... La desempenyo!

(Tots a l'hora, mentres baixa el teló.)

Lola: Mal-agraida!

Dª Tulia: Bon vent!

Caterina: La Verge la protegeixi!

Penya: Ben fet!

Sr. Pepet: Pobreta!

Sr. Batista: (cridant desesperat cap a fora la porta) Mariagna!... Mariagna!

Teló

Acte quart

(La meteixa decoració del tercer acte.)

Escena I

(Sr. Batista, Dª Tulia, Lola i després Joana)

(El Sr. Batista està sentat en un sillò, embolicat de peus amb una manta, prop de la caixa, davant de la taula-escriptori. Talla cupons. Dª Tulia seu aprou seu, fent ganxet, y Lola és a la finestra.)

Dª Tulia: Per què obres la finestra?

Lola: Perquè aquí's respira molt mala atmósfera.

Dª Tulia: Basta que l'hagi tancada jo, perquè l'obris tu.

Sr. Batista: Deixeu-vos de controversies!... Tanqueu o obriu!... Com volgueu!... Però sense raons. Me fan més mal les raons que l'aire!

Lola: Si és ella!... Per mi no'n tindriem mai de raons. És puntillosa, si senyor!... O sinó, aquí ho té am les mostaces. No'm tocava posar-les-hi jo les mostaces?

Dª Tulia: Ja les hi posaràs demà.

Sr. Batista: Però que vos penseu que me'n haveu de posar cada dia, per donar-vos gust a vosaltres?

Dª Tulia: Que no ho veus que ho fem perquè no trovis a faltar la dòna, tonto.

Lola: Aquella si que no va donar molesties. Mira que trovar-la morta als peus del llit. No sé de què devia morir.

Sr. Batista: Estigueu per mi, i no per ella.

Joana: Fa estona que'l senyor no ha prèns caldo. Si en vol, està a punt.

Dª Tulia: No'n vol el senyor de caldo, i si en vol, ja li donarem nosaltres! El teu lloc no és aquí!

Lola: Ves-te'n!

Sr. Batista: Ves, Joana, ves; sigues humil. Ja't cridaré, si et necessito!

(Joana se'n va.)

Dª Tulia: Si és que'n vols un'altra toma...

Sr. Batista: Què tantes tomes i tants raves!... No'n vui més!

Dª Tulia: S'ha de fer lo que t'ha manat el metge!

Sr. Batista: A mi no'm mana ningú!... I ja li podeu dir an aquêt metge que no s'acosti més aquí casa! Qu'estic mal, però no tant sovint com ell vé!

Dª Tulia: Tot ho fem perquè't posis bo, Batista.

Sr. Batista: Ja m'hi posaré, sense ell. La gota, la gota, i no se sap sortir de la gota! De gota en gota, s'ompla la bóta, i ja'n tinc prou de gotes de duro!

Dª Tulia: És veritat. Valen més els nostres cuidados que totes les drogues del món!

Sr. Batista: Doncs no m'amoineu am raons. El metge del duro i la gota, diu que tinc de tenir quietut!

Dª Tulia: Tu t'amoinés am tant tallar paperets.

Sr. Batista: Dels cupons ne dius paperets, beneita!... Això és la sega del rentista!... L'anyada!... El camp de blat o de fajol, enten-ho! Mira te'ls, que són bonics! Tots tan iguals. Tan llustrosos! Arrenglerats com un exèrcit, de sis en sis de frente! No hi ha cap paisatge al món tan hermós com aquestes fulles!... Veieu, això es el meu rosari. (contant.) Vuit, nou, dèu, alabat sia Déu, i cada pilot de cinquanta, *pater, fillius et spiritu sancto!*

Lola: Vaja, jo no m'hi amoinaria.

Dª Tulia: I deixa-l entretenir, pobret! Mentres talla, no fa cap mal.

Lola: Vaja, un xic més de medecina, tiet.

Dª Tulia: Jo li duré!

Lola: Me toca a mi!

Dª Tulia: De qui la vols?

Sr. Batista: (cremat) De ningú!... Aneu, que tinc d'obrir la caixa!... He de comptar, i am dònes no's pot comptar!... Ja vos cridaré cada tres hores!

(Lola i Dª Tulia se'n van al quarto, disputant-se.)

Lola: Vostè'n té la culpa, perquè mai calla!

Dª Tulia: Si no la tinguessis més tu!

Lola: Si, senyora; si, senyora!

Dª Tulia: Doncs jo dic que no, senyora!

(El Sr. Batista s'aixeca am dificultat, obra la caixa i hi fica les accions. El senyor Pepet, distret, surt del despatx, amb el Major sota'l braç, i va per atravessar la sala.)

Escena II

(Sr. Batista i Sr. Pepet)

Sr. Batista: Senyor Pepet aon va amb el Major?

Sr. Pepet: Ai, dispensi. Sortia distret i ni m'he adonat que'l portava!

Sr. Batista: Se poden portar llibres d'esma, però no tant! Vostè ja rapapieja, senyor Pepet!

Sr. Pepet: Té molta raô, senyor Batista. Aixis! Renyi-m! Renyi-m!

Sr. Batista: Segui aquí.

Sr. Pepet: Renyi-m, que'm provarà qu'encara sóc util!

Sr. Batista: I no n'ha de ser, sant varó!... Li dono proves de confiança, que no les he donat mai a ningú, i si no li dono el sòu que's mereix, és perquè vostè'l va refusar, i perquè'l tinc com de la família.

Sr. Pepet: Gracies.

Sr. Batista: No hi ha novetat a l'escriptori?... Se cobra am regularitat?... Cargoli-ls an els que's retrassin!

Sr. Pepet: Tot va bé, senyor Batista. Estiga malalt, vui dir malalt tranquil, que tots mirèm per vostè.

Sr. Batista: Ja fan bé, perquè aquêt dolor que tinc, m'atropella!... No estic per res!... No estic per res d'aquêt món!... A quant ha quedat l'exterior?

Sr. Pepet: El cambi ha pujat a prop d'un enter.

Sr. Batista: (aixecant-se) Però... Veu? Hi ha moments que'm trovo millor.

Sr. Pepet: Se veu que també el seu mal és exterior... Sent els cambis.

Sr. Batista: Ara ho ha dit: sent els cambis!

Sr. Pepet: Doncs se'l té de cuidar, un mal aixís!

Sr. Batista: Cuidar-mel, diu? Que no veu com me cuida tot-hom?... Quin afany! Quina abnegació! Me creuen molt mal, pobre de mi, i jo'ls ho deixo anar creient, per no treure-ls l'esperança!... Fins me volien fer confessar!... Ho sent? Confessar!... Quin mal he fet, ni de què tinc d'arrepentir-me an el món, per tenir de confessar-me?

Sr. Pepet: Sempre un té alguna falteta.

Sr. Batista: Doncs, si jo hagués de tornar a començar, tornaria a fer lo qu'he fet. Viuré molt jo, senyor Pepet. Soc dur i agarrat a la vida! Això dels peus, pot durar molts anys, i sense poguer caminar també's poden guanyar diners!... No són els que van a peu, els que'ls guanyen!

Sr. Pepet: Si el seure hi valgués, no n'hauria fet poc jo de camí!

Sr. Batista: Si aixís com tinc el mal als peus, fos a les mans, allavors si que'm faria horror!

Sr. Pepet: Ja ho crec, perquè no podria menjar...

Sr. Batista: El menjar rai, me'l posarian a la boca, pagant!

Sr. Pepet: Ni donar la mà als amics...

Sr. Batista: Res d'això... No sap per què m'horrorisa? Perquè tindria de fer poders, m'enten? Jo fiaria la meva ànima, però no la clau de la caixa!

Sr. Pepet: Senyor Batista, encara hi ha persones al món!

Sr. Batista: No ho dic per vostè. Vostè no conta! Vostè no es d'aquesta vida! Vostè porta'ls llibres del viure, però no viu!

Sr. Pepet: És veritat. Jo sols camino xano-xano, per arribar a l'última plana!

Sr. Batista: Aquesta es la que m'atormenta!

Sr. Pepet: Que li fa por la mort?

Sr. Batista: Me fa por, perquè un se queda pobre, al morir! Me fa por an el moment que penso que tinc de deixar tot lo que tinc!... Que no m'ho puc endur a l'altre món!... Que si'm fiqués diners a la caixa, 'm saquejarien per treure-me'ls! Que no mirarien de robar a un mort! Que ni la calderilla'm deixarien!... Avans, an aquells temps antics, diu que'ls posaven uns quants quartos per poguer passar la barca! Avui l'hauria de passar nadant, si volgués anar a l'altra banda!

Sr. Pepet: I doncs deixi-ls per coses benéfiques!

Sr. Batista: Si el sentissin aquells que'm cuiden!... No n'hi ha de coses benéfiques!

Sr. Pepet: Si, senyor; per exemple: podria deixar un capital per fer un dot a les pobres órfenes!

Sr. Batista: No me'n parli de les órfenes! El dia que dotessin les órfenes, si el dot valgués un poc la pena, hi hauria empentes per ser-ne! Fins hi hauria pares que'n viurien, fent veure que no eren pares!

Sr. Pepet: Si tot-hom fos com jo, no ho cregui!

Sr. Batista: Si tot-hom fos com vostè, ja ho crec! Am tot lo que tinc, seria pobre. Fòra ambició, fòra riquesa!... Però no són com vostè els altres!... Me deixarien sol, i are venen perquè tinc un imàn que'ls xucla, que'ls cega... que'ls fa tremolar els dits com a les àligues, que'ls fa afilar el bec com als voltors, que'ls fa ser lladres am modos...

Sr. Pepet: Jesus!

Sr. Batista: Fins la Mariagna vindrà, i aquell orgullós d'en Rafel!

Sr. Pepet: Jo no ho crec!

Sr. Batista: Vindrà! Quan s'hagin abraçat prou, vindrà! Se cansaràn de volar i vindrà a caure al parany! (Se senten converses a fòra.) No sent? No sent com ja van venint?... Senten flaire de bitllet de banc i's van apropant a la taula!

Escena III

(Els mateixos, Sr. Julià i Joan de Penya, i després Sr. Farnell, Batistet i Dª Tulia)

Sr. Julià: Dispensa-m, Batista, que no t'hagi vingut a veure fa dos dies, però ja sabia que anaves bé, per la noia i pels diaris.

Sr. Batista: Els diaris parlen de mi?

Sr. Julià: I no'n tenen de parlar! El Clamor de la banca va portar-ho i tots els demés ho copien! Encare que tu no vulguis ser-ho, ets una persona important, i és més: ens dones importància a tots. L'aureola del teu nom ens arriba fins a nosaltres!

Penya: Jo, ja ho sap perquè no he vingut. Tinc un altre tio malalt i el vetllo, però es cosa de vuit dies, pobret! Aviat estaré per vostè!

Sr. Batista: Gracies! Però, encara com el pots vetllar, sent com ets!

Penya: Oh, ho passem molt bé! Ens reunim tres o quatre amics i juguem al bacarat!

Sr. Batista: També nevots?

Penya: Cah! Aficionats voluntaris! Tant els hi és allí com al cassino! Si el malalt dorm, anem jugant, i si no, despertem al metge i ens en anem a dormir nosaltres! Amb això, ja ho sap! Ja vindrem!

Sr. Batista: Calla, que'm poso pitjor de sentir-te!

Lola: Què té, tio?

Sr. Batista: El teu home, que no respecta a ningú Que no veu qu'estic de mal humor! Qu'estic mal! Qu'estic molt mal!

Sr. Julià: Què tens?

Lola: Què té tio?

Sr. Batista: Tinc por de tenir un altre atac! Me trovo pitjor! Molt pitjor!

Lola: Vol que anem a buscar el metge?

Sr. Batista: No! Tindria l'atac i el metge! Estic mal! Molt més mal de lo que creieu! D'aquesta no me'n aixeco!

Sr. Farnell: (entrant corrents) Quina alça! Quina alça a la Borsa!... Com estàs?

Sr. Batista: Què dius que hi ha hagut una alça?

Sr. Farnell: Tot puja! Una bogeria! Exterior, tres per cent, accions, tot! Tots els valors se'n van enlaire!

Sr. Batista: I havent-hi aquesta alça, te'n has anat i no has fet una operació? Poca solta!

Sr. Farnell: Ha sigut per venir-te a veure.

Sr. Batista: Primer és la Borsa que jo! A mi'm trovaràs a tot hora i l'alça no la trovaràs sempre!

Batistet: (sortint de la porta del despatx) Venia a dir-li que hi ha un gran moviment de canvis. Que havem de fer? Vol que comprem?

Sr. Batista: Ja vinc!

Sr. Julià: Però del modo que estàs?

Sr. Batista: (alsant-se) Ja vinc, dic!

Dª Tulia: (sortint del quarto amb la medecina) La medecina!

Sr. Batista: Què medecina, *ni ocho cuartos*! La millor medecina és l'alça! (anant tan depressa com pot cap al despatx.) L'alça! L'alça!

(El Sr. Pepet i Batistet el segueixen.)

Escena IV

(Sr.Juliá, Joan de Penya, Sr. Farnell, Lola i Sr.Juliá)

Sr. Juliá: Quina voluntat de ferro!

Penya: I aquêt tio està tan mal com diuen?

Sr. Farnell: Això ha estat un alça, però després vindrà la baixa!

Penya: Lo que jo dic és que això va llarc. Jo hi tinc pràctica amb els tios.

Dª Tulia: No és que jo li desitgi la mort, però una no sap mai a què aténir-se.

Sr. Farnell: Fins a obrir el testament no ho sabrem.

Sr. Juliá: I quina obertura!

Dª Tulia: Jo fins me penso que no n'ha fet. Am la seva calma...

Sr. Juliá: Sent aixis, ens tocarien parts iguals.

Dª Tulia: I per què tenen de ser parts iguals? Que no es primer el noi que la Lola?

Sr. Juliá: És lo meteix.

Dª Tulia: De quan ensà?

Sr. Juliá: De sempre!

Dª Tulia: Això ho pledejarèm!

Sr. Juliá: Perdreu!

Penya: Perdrém, ja ho sé jo!

Sr. Juliá: I què havem de perdre, desgraciats!... Tenim amics i influències!

Sr. Farnell: I nosaltres influències i amics!

Lola: Vostè, tia, no'n sap de lleis!

Dª Tulia: Am mi no t'hi fiquis, mocosa!

Lola: A mi m'ho diu, tia ordinària?

Sr. Farnell: Ordre! Ordre!

Dª Tulia: Jo que'm desfaig pel meu germà! Que m'estic aquí de nit i dia!

Lola: Perquè està millor que a casa!

Sr. Farnell: (a Dª Tulia) Calla, tu!

Dª Tulia: Que calli ella! Insolent!

Lola: Tia! Miri, tia!

Sr. Farnell: (sentint entrar al senyor Batista) Silenci!

(Tots callen en sec al entrar el senyor Batista, acompanyat del senyor Pepet i Batistet.)

Escena V

(Els mateixos, Sr. Batista, Sr. Pepet i Batistet)

Sr. Batista: No puc! No puc més! He donat ordres, però no puc més!

(El senyor Batista s'asseu, i'l senyor Pepet se'n va al corredor.)

Dª Tulia: Ara ho deiem tots plegats! En Batista fa una imprudència!

Sr. Batista: No puc! Estic mal! No m'ho creia, però estic mal! Em falta no sé què! em falta vida! Em sento un pés a les cames com si les tingués forrades de plom. Em trobo com buit. No sé què'm falta!

Sr. Pepet: (entrant corrents) Senyor Batista! Senyor Batista! Alli fora hi ha en Rafel i la Mariagna, que diu si poden entrar.

Sr. Batista: Ja! Ja! Ho veu? Ho veu com també venen al ultim!

Sr. Pepet: Que poden entrar?

(Tots casi a l'hora)

Dª Tulia: No!

Sr. Farnell: A fòra!

Sr. Juliá: I quin desvergonyiment!

Batistet: Digui-ls'hi que'l seu tio està molt mal!

Sr. Batista: No! Qu'entrin! Jo ho mano! Digui-ls'hi que vinguin com vinguin, qu'entrin!

(El senyor Pepet surt a buscar-los.)

Escena VI

(Els meteixos, Rafel i Mariagna)

Rafel: Déu los guard! Segurament els sorprendrà de veure-ns an aquesta casa. No m'extranya, perquè jo tampoc me'n sé avenir! I no és que'n guardi rencors ni mal recort. Res d'això! Jo no sols perdono; fins olvido.

Sr. Batista: Conta, avans de parlar, que't deixo entrar per ella, no per tu.

Rafel: Per ella vinc. Per la Mariagna. Per mi sol, pot estar segur que no hauria pas vingut. Som feliços. A casa no hi passa cap nuvol; però quan miro a dins dels ulls de la que ara és la meva dòna, devegades hi veig una boira, i no n'hi vui veure cap de boira.

Mariagna: Sabia que vostè estava malalt. Sabia que si eram feliços a vostè ho deviam, i la tristor del remordiment de no creure-ns agraïts, era la meua única pena.

Rafel: I jo li he volgut treure aquesta pena.

Sr. Batista: I a què veniu?

Mariagna: Venim a dû una corona a la memoria que guardèm d'aquella que'm va fer de mare. Venim a pagar, barrant-ho tot, am l'únic que podem pagar: am bon desig i agraïment...

Rafel: I venim a dur-li allò que vostè no té, i que no li deixen tenir: alegria! alegria al cor! qu'és l'únic remei que cura la soletat de la vellesa!

Mariagna: I am tota l'ànima li portem!

Sr. Batista: I vosaltres, vivint com viviu, teniu alegria?

Dª Tulia: I què han de tenir!

Mariagna: Que si'n tenim, ens pregunta? Tenim salut al còs i a l'ànima! Tenim un niu que tot hi cap, menos el carinyo que tenim!

Rafel: Fins hem de sortir al terrat! Tenim treball i de sobres, que'l que's dedica a copiar farsants no acaba mai la feina en la vida; i tenim un noi ferrenyo i hermós, que fins no sent meu l'estimaria.

Mariagna: I ja camina, padrí!

Rafel: Què vol dir camina... Salta!

Mariagna: I'ns crida!

Rafel: I dibuixa. I sap caligrafia!

Mariagna: I jo me l'he criat!

Rafel: També l'hauria criada jo una criatura aixís! Si és el riure que l'engreixa!

Mariagna: I és més ros!

Rafel: No ho era!

Mariagna: Li havem fet tornar a petons.

Rafel: I diu papá, mamá i viva la llibertat!

Penya: Viva!

Sr. Batista: bueno, i què vols dir am tot això?

Sr. Farnell: És clâ; que diguin a lo que van!

Mariagna: Vui dir que'l portarem, que vindrem nosaltres, que alegrarem aquesta casa, que hi haurà soroll i rialles que curen de tots els mals, que li farem comprar soldats de plom, i cavalls de cartró, i trompetes...

Rafel: I que'ls comprarà de gust, perquè per cada ral de trompetes s'estalviarà un duro de metge, i cada tinter que vessi, menos negró hi haurà a la casa.

Mariagna: Li venim a dû salut a l'ànima!

Rafel: Això és lo que li portem!

Sr. Batista: I què demanes?

Rafel: Fer contenta a la Mariagna.

Sr. Batista: I res més?

Rafel: Si; que faci d'avi d'un bordegàç, que no li racarà de fer-n'hi; que molts cops se sap fer d'avi sense haver sabut fer de pare! Qu'ella puga agraphir, ja que ho vol, i que jo, veient-los contents a tots, canti i balli am la

criatura, amb ella, am vostè, i fins amb aquells dependents tan serios que té tancats alli dintre!

Sr. Batista: Ja t'entenc. Tu vols dir que doti al teu fill.

Dª Tulia: Ara hi toca!

Rafel: I no, home, que no m'enten. Si ja's dotarà ell meteix el nostre fill! Si serà un geni el nostre fill! Si el que sap dibuixar a un any i mig com ell sap dibuixar amb els dits, a dèu anys farà obres mestres!

Sr. Batista: Doncs, deus volguer una pensió. Dignes què vols d'una vegada!

Rafel: Miri que l'ha endurit el diner! Vinc per la Mariagna i per vostè! Perquè ella estiga contenta, i puga pagar-li un deute: el deute de casar-se am mi; ho enten? D'haverme endossat una lletra que'ns la cobrem am carinyo!

Sr. Batista: Bueno. No vui passar per mesquí! Ja faré que estigui contenta.

Rafel: Si és donant-li diners, no'n volem!

Dª Tulia: Perquè són verts!

Sr. Farnell: I tan verts!

Sr. Farnell: I tan verts!

Rafel: Fem uns tractes. Firmi a devant nostre un testament, el darrer, el bò, deixant-ho tot an els pobres, i no l'abandonaré mai!

Mariagna: Ni jo!

Dª Tulia: I qui't fa disposar de lo dels altres?

Rafel: I qui són els altres, ell o vostès?

Sr. Batista: És dir que no voleu res, i vindria-ho a fer-me de fills, renunciant a tot, i per sempre?

Rafel: Are hi comença a veure clar! La Mariagna, a més de mi, com que no n'ha pogut tenir de pares, i com tot-hom vol lo que no té, té l'anyorament d'una llar, d'una casa que li sembli pairal, per poc o molt pairal que sigui! I com que ella ho vol, jo també ho vui; i com que ho volém tots dos, també ho voldria el bordegàç, perquè, per fiero que sigui, encara no té independència!

Sr. Batista: Parla en serio!

Rafel: Doncs, parlant en serio, li dic: que venim per l'unió, i que'ls seus diners me repugnen!

Sr. Batista: No ho entenc! El meu pobre cap no hi arriba!

Rafel: Però hi arribaria el seu cor, si pogués desenterrar-lo!

Dª Tulia: Qu'ets artista!

Sr. Farnell: D'això se'n diu caçar am finura!

Rafel: Caçar diners, volem dir?

Sr. Farnell: Tu diràs!

Sr. Juliá: I què ha de dir!

Rafel: Que no veuen, infeliços, que no'm farien profit aquèts miserables diners, guanyats a traició familiar? En guanyo pocs, però'ls que guanyo, vive Dios! com que'ls he anat arrancant am la vida! com que'ls puc portar am la mà estesa i no'ls tinc d'amagar com les garces, com que no han fet plorar a ningú aquells diners, entren a casa triomfalment i en surten sempre de cara, mai de creu, perquè han dut felicitat i no surten a fer desgracies!... Però no'm fassin sortir de tò, que avui vinc am tò menor, i amb una cobla com vostès no's poden tocar fineses!

Sr. Batista: (parlant en sí meteix) No ho entenc!

Dª Tulia: Tu a lo que vas és a pertorbar una familia!

Sr. Farnell: El tio t'escolta, per massa bò!

Sr. Juliá: No sé com té tanta paciència!

Sr. Batista: Calleu, i deixeu-lo parlar!

Mariagna: Veritat que tenim raô, padrí?

Sr. Batista: No ho sé. Es nou això per mi. No ho entenc!

Rafel: Això no s'entén, ha de sentir-se! De les coses del sentiment no se'n porten llibres, ni llibretes!... No's fan recibos del amor, i la Mariagna no vol firmar: O se la estima de paraula, o se li refusa el crèdit. Li parlo comercialment, per veure si m'arriba a entendre.

Sr. Batista: No pot ser!... Seriau com és tot-hom!

Sr. Farnell: Pitjor que tot-hom, perquè aquestos dissimulen!

Dª Tulia: I am quin aplom!

Rafel: No vinc per discutir am vostès, avui. Me fan llàstima! Pietat me fan! Quedin-se aquí, bona gent! Quedin-se arrapats com musclos a sobre aquêt cor de roca! Quedin-se a fer de guardians, amb el rellotge d'arena als dits, i esperin, estatuës de marbre, que quan els tinguin els diners, si els tenen, ja faràn olor de carn morta!

Dª Tulia: Insolent! Vesten! Vesten!

Rafel: Anem! Anem, Mariagna; que encara ens posarien tristos aquêt remadet d'òlives velles!

Mariagna: No'ns accepta? Ens deixarà marxar? No li diu res el seu cor?

Sr. Batista: Me diu coses que no m'esplico.

Mariagna: Això es que se li vol despertar, padrí!

Sr. Batista: Déixa-m!... Reflexionaré!

Mariagna: Si no venim per reflexions! Si venim per abraçar!... Cregui-ns, cregui-ns!

Sr. Batista: A tu ja't crec. Ja't vui creure! No't pensis que t'hagi olvidat. Te conservo l'estimació, que ni el temps, ni els diners, han pogut esborrar. Queda-t tu, si vols!

Mariagna: Ens quedarem tots dos.

Sr. Batista: Tots, però tu.

Rafel: Mariagna, anem. Tu, ja has complert com volies. I jo ja he vist lo que tenia de veure. Total, prosa. I ja que havem complert amb els morts, ara anem a trovar els vius. A casa encara hi deu fer sol. Havem de regar el jardí, havem de veure el blau del cel! Ens havem d'abraçar molta estona per guanyar el temps que'ns han fet perdre! Havem de trevallar, i havem de viure!

Sr. Batista: Quédats tu, Mariagna!

Rafel: No pot quedar-se ella sola! És mare! I tenim el bé de Déu que'ns espera, i que no vol medecines ell! Vol sopes! Ja! Ja! Ja!

(Rafel agafa alegrement pel braç a la Mariagna i la fa seguir i se l'emporta.)

Escena VII

(Sr. Batista, Dª Tulia, Sr. Farnell, Batistet, Sr. Juliá, Lola i Joan de Penya)

Sr. Batista: Veniu! Veniu!

Dª Tulia: Gracies a Déu, que són fòra!

Sr. Farnell: Quin aguant que he hagut de tenir!... Mal educats!

Dª Tulia: Perquè no són ningú, ni són res!... Me donaria vergonya de ser home, i no haver-los tret a empentes! Ah, si jo portés pantalons!

Batistet: I ah, si jo no fos dependent!

Sr. Batista: No! Ells seràn... No ho sé lo que són!... Però sé que no demanen res! Que no'm setien com vosaltres!...

Sr. Farnell: Batista!

Sr. Batista: (mig plorant) Que'm porten coses que compraria, i que no me les volen vendre!...

Dª Tulia: Trastorns te porten!

Sr. Batista: Però són trastorns d'una altra mena. Ells pot-ser venen per mi; no ho sé. Però vosaltres no hi veniu per mi! Vosaltres veniu pel rastre que deixaré quan me mori!

Sr. Farnell: Batista, si parles aixís, ens retirem!

Sr. Batista: Si. Retireu-vos! Aneu-vos-en per sempre més!

Dª Tulia: I això goses a dir-nos a nosaltres? Als que som el teu sostent moral, avaro?

Sr. Batista: Pot-ser ho soc d'avar, ja ho sé! Però an el món l'avaricia és doble. Per barallar-se han de ser dos. Un toçut, si fos sol, no ho fóra!... I si jo soc avaro de guardar-me'ls, per donar-me el gust de guardar-los, no'n són molt més vosaltres de volguer-me'ls, per donar-vos el gust de tenir-los? Qui n'és més d'avar contesteu: el que ho és del seu, o de lo dels altres?

Dª Tulia: No tens sang!

Sr. Batista: Mellor! Aixís no me la podreu pendre!

Dª Tulia: Però, Batista; tu't pertorbes! Tu no estàs an el teu centre! Qui't cuidarà d'aquí endavant?

Sr. Batista: El meu mal, que no serà tan mal com vosaltres!

Sr. Farnell: És dir que'ns treus?

Sr. Batista: No vos trec! Vos llenso! Vos escombro!

Dª Tulia: Miserable!

Batistet: Aquêt Rafel l'ha de matar!

Sr. Farnell: Anem, que's corqui tot sol!

Penya: Jo ja seria fòra, fa estona!

Dª Tulia: Pensat-hi! Mira que no tornarem més!

Sr. Batista: Millor!

Sr. Farnell: (agafant a Dª Tulia pel braç) Surt! Surtim!

Sr. Juliá: (a Lola) Deixem-lo! Ja li passarà! S'ha d'aguantar tot quan rapapiejen!

Lola: I jo també, tio?

Sr. Batista: Tots! Sou diferents de part de fòra, però per dintre tots sou iguals! Sou germans que haveu estat dignes de lo que jo hi he estat fins ara!

Penya: Arrenquin d'una vegada!

Sr. Juliá: (anant-sen am Lola y Penya) No té educació!

Sr. Farnell: (anant-sen am Dª Tulia) Murris, més que murris!

Dª Tulia: Aixis els bitllets se't florissin!

Batistet: (entrant al despatx; entre dents) Lladre!

Escena VIII

(Sr. Batista, Sr. Pepet i després Joana)

Sr. Pepet: Què ha fet! Què ha fet, sant cristià!

Sr. Batista: Ja són fòra! Ja no he de dû pressa a morir-me! Ja'm puc morir quan me vinga bé, sense que hi hagi ningú que m'esperï! En Rafel tenia raô! Si! A mi'm temen! però encara m'odien més que no'm temen! Em moro de dolor, i em cuiden! i és que'm cuiden per vigilar-me! Com més vell me vaig fent més s'apropen! i porten dol d'alegria de creure-s que'm vaig morint! I no ho vui! Els vui demostrar que no'n sóc, com se pensen, d'avaró!

Sr. Pepet: Sossegui-s, senyor Batista!

Sr. Batista: Si'ls diners en tenen la culpa, vui demostrar que no'm domina aquesta montanya d'or, que no m'ha deixat tenir fills, ni amics, ni res de lo que tenen els altres!

Sr. Pepet: Però, tingui resignació! Li aconsella un mestre de l'ofici!

Sr. Batista: Si jo no he fet mai bé a ningú, vui fer-ne d'aquí endavant! Vui fer caritats! Els maleeixo els diners!

Sr. Pepet: Els maleeix perquè'ls estima!

Sr. Batista: Els detesto!

Sr. Pepet: Ja està avesat a tenir-ne, i n'haurà de tenir per força!

Sr. Batista: Per l'ànima que tinc, li juro, de desde avui em fan odi!

Sr. Pepet: Encara que'ls hi tingui odi, està condemnat a ric perpetuo.

Sr. Batista: Condemnat, diu? Vingui! (aixecant-se) Vingui am mi! Acompanyi-m! Sostingui-m, que'm moro! (apoiant-se amb el senyor Pepet fins a la caixa) Veu això? (esgarrapant la caixa) Aquêt munt de cer? Això és el sepulcre! El meu sepulcre, doncs, el profano! (obrint) Veu aquêt avenc, un avenc que no l'ha vist mai ningú al món més qu'ella! l'infern que'm xucla i que m'atrau? Doncs, ja no m'atraurà més! I tot això, que són bitllets, diners, or, fortuna, no'ls vui! (agafant tremolós i indecis un gran paquet de bitllets) Tingui! Tots aquêts! Tots! per en Rafel i la Mariagna! Tots!

Sr. Pepet: (prenent-los) Els tinc i no ho crec! No puc creure-ho!

Sr. Batista: Tingui, li dic (donant-n'hi més) Més encara! Tots aquêts pels pobres! Per ells! Que tornin allà d'ônt han vingut!

Sr. Pepet: I'ls dóna de cor?

Sr. Batista: Els dono!

Sr. Pepet: Me'ls enduc! Me'ls enduc a tancar llagues!

Sr. Batista: (que s'ha quedat tremolós al peu de la caixa, arrencant un gran plor) No! No! Són meus! Són meus! Ho he dit, però no ho he firmat! Tornime-ls, per l'amor de Déu! Ells són la meva unica força! que jo no'n tinc altre de força! Li mano que me'ls torni! Són meus!

Sr. Pepet: Tingui, home, tingui! Aquí'ls té!

Sr. Batista: (els agafa i els fica a la caixa) Són meus! (plorant) Jo sóc el pobre més pobre! perquè'ls necessito més que'ls pobres!

Sr. Pepet: No són els pobres de diners els que són més miserables!

Sr. Batista: (mig desvanexent-se) Vui viure! I'l tornar-se pobre no és viure!

Sr. Pepet: (agafant al senyor Batista i cridant) Joana! Joana!

Joana: (entrant corrent) Què hi ha? Què té'l senyor?

Sr. Pepet: (veient que'l senyor Batista vol alsar-se) Un atac de generositat! Però ja torna en si! Ja és lo qu'era!

(Joana aixeca al senyor Batista per un braç i el senyor Pepet per l'altre.)

Joana: Vingui! Vingui aquí!

Sr. Batista: Espereu-vos! (tancant la caixa.) M'havia pertorbat, però ja'm retorno! (deixant-se acompanyar) Anem!

Joana: (assentant al senyor Batista al silló) Segui! Segui aquí! Veu lo qu'és incomodar-se? Li donen disgustos; els pren, i després se troba pitjor! Jo ja li

conec el mal. Vostè no necessita crits, sino humilitat i res més. Res més que humilitat!

Sr. Batista: Tens raó! Jo necessito gent humil, que'm respecti i'm compregui.

Joana: (anant-se'n) Doncs, si per cas necessita res, cridi'm, que jo ja sap que sempre estic per vostè.

Sr. Batista: Espera-t. Tu si que'm cuides bé, i estic molt agraït de tu, Joana. Vina. Seu aquí. Aprop meu...

Joana: Jo?

Sr. Batista: Vina!

Joana: Si vostè ho mana...

Sr. Batista: Ho mano. (Joana s'asseu prop del senyor Batista.) Saps que'm cuides com jo vui, i't rebaixes, i ets senzilla, i ets... guapa... Ja se'n pot anar senyor Pepet, i sobre tot vigili els cobros.

Sr. Pepet: (anant-sen) Si d'això'n diuen gent de bé, Déu me dongui gent que no ho sia...

Sr. Batista: Joana. Si se't presentés, per casar-te, un home reposat, bon home, am tots els coneixements, i't portés un benestar, què diries?

Joana: Una noia és per un rei...

Sr. Batista: (agafant les mans a Joana) Doncs, escolta, Joana... Escolta...

Telo

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LA BONA GENT :
OBRA EN QUATRE ACTES ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are

located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project

Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to

you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the

efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment

including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate.

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a

copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility:
www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.